This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

KAIS. KÖN. HOF BIBLIOTHEK
72.529-A
Neu-

Digitized by Google

Österreichische Nationalbibliothek
+Z227994304

Digitized by Google

Digitized by Google

Kriepost premaže bogatstvo.

Igra u tri čina.

S ruśinskoga za puk

preveo

MIROSLAV GOLEŠ.

bogoslov.

72529-A

Duchnović.

U ZAGREBU.

Tiskom i troškom Dragutina Albrechta

1865.

Digitized by Google

Digitized by Google

Svomu velikomu dobročinitelju

velečastnomu gospodinu

GJURI ŠOOŠU,

podjašprištu, prisjedniku preč. duh. stola Križevačkoga i župniku u Kucuri

u znak harnosti

posvećuje u svoj smjernosti

Prevoditelj.

Digitized by Google

Digitized by Google

Mili starče!

Evo **Ti** na vriedne i prevriedne ruke mali darak od duše neznatne, a **Tebi** puno dužne. — Odkud meni slabašnu sila, da **Ti** ma samo s daleka naplatim nebrojeno dobro, štono sam se ga uz blagu **Tvoju** desnicu naužio; zato neka ovaj moj maleni i **Tebi** posvećeni posao prati srce, kojeno vazda priek priekom proniče zahvalnost što veća, ljubav što iskrenija, — srce, velim, koje bi pristalo i uz najveći dar.

Tvoj

Tebe od sve duše štujući i ljubeći

Miroslav.

Digitized by Google

Digitized by Google

Primjetba prevoditeljeva.

Kad je Duhnović, obljubljeni kod Rusinah spisatelj, igru ovu sastavljao, bijaše mu medj ostalim namjera, da na vidjelo iznese i ukori mahne naroda svoga. Čitajuć to dielce, nalazio sam, ako i ne obširna opisivanja, a ono svakako žive iskre, jasne slike, koje su kadre, da te upute ob općem stanju naroda rusinskoga. Al sam ja i našao, da bi se ono, što se tudjer onako iskreno kazuje, dalo i na moj rod pretegnuti. Neću da tim rečem, da su sve mahne Rusinah, mahne i Hrvatah, već budući sinci jedne majke, to nazrievam ovdje reć bi njeku srodnost kako u dobru, tako i u zlu, pa to me je s jedne ruke navelo, da tu igru ponašim.

Tu se kori neumjerenost u pilu; kako li je kod nas? Nepriznajemo li i sami, da smo uviek žedni, pa da uviek pijemo? Ako se Rusin i radje maša „horilke“ ili „palenke“, a Hrvat milije gleda crveniku ili rumeniku, pijanstvo ostaje, bilo uz rakiju ili vino, po svaki narod vazda ubitačno.

Tu se preda te iznosi nehajstvo za školu i učiteljstvo; kako li je s te strane kod nas? Tko se nije

Digitized by Google

načitao jadikovanja i bugarije; tko li nebi protužio i proplakao nad seoskimi učitelji, timi jadnimi mučenici?

Pokazuje se praznovjerstvo. Da ti se je sastati s kojim starcem župnikom, koji se je k srcu stada svoga prikučio, pa da ti uzme pripoviedati, kako mu ovčice uz sve podučavanje, uz svu nategu i napregu u svašta vjeruju, ti bi se od čuda krstio ne desnom, već lievom rukom. Ele tako je, pa zato živo oko posla: učimo, podučavajmo si rod; ali uzimljuć mu krivu vjeru, n e d i r a j m o m u u p r a v u v j e r u.

Prigovara se gospodarstvu. Tko nezna, kako ovo kod nas stoji bud što neće, bud što nemože glavom da se osvjedoči, neka barem čita, kako vriedni urednik „Gospodarskoga lista“ prigovara, kako svjetuje, kako jadikuje, pa će se uputiti koliko je razlike, koliko li nije izmedju ovoga, što se ovdje natuca, i onoga, što kod nas možemo na žive oči gledati.

Spisatelj predbacuje narodu svomu, kako s lienosti, nehajstva i neprometnosti svoje pada u nesmiljene šake lihvarom, pa inim gulikožam, ter kako je izšibao i pijavice i bolestnike. Rusin, štono s Poljakom graniči, jako strada s ote biede. Dosta smo se toga i u nas koje načitali, koje naslušali, pa i na svoje oči nagledali; al ako ćemo pravo, to nam valja reći, da kod nas u tom ružnom poslu, odkad smo napredniji, i mnogo kršteno neostaje baš puno

Digitized by Google

za nekrštenim; pa zato čast svakomu, koji je pošten, bio ovo ili ono.

Nu spisatelj nejadikuje prekrštenih rukuh, već on ište pomoć, pa ju nalazi u — k r i e p o s t i. Al on i opet znade, da se u griehu začet čovjek neradja kriepostan; da se hoće puno truda i muke, dok od divljake bude plemenita voćka: spisatelj polaže sav spas i svu budućnost naroda svoga u š k o l u, te dokazuje liepom iz prostoga života uzetom slikom, da ono, što se u školi uči, da kriepost premaže bogatstvo: da će otac oli majka djetetu svomu, šaljuć ga u školu, ostaviti izza sebe veće blago, nego što je srebro i zlato; pa to je, što me je s druge ruke potaklo, da djelce ovo prevedem.

Neišti, vriedni štioče, ovdje nikakove obširne razprave; ovo je tek jelo za slabu nejač ugotovljeno: knjižica ova, ili bolje da reknem iskrice ove pisane su a i prevedene za puk, s kojim treba da barataš, kakono s bolnim djetetom: liek mu davaj uz poslašticu.

Prevod ovaj nije namienjen pozorištu, već čitanju.

Stvar sam prenio na domaće polje. Izraze i poslovice rabio sam naše, a gdje što znalo mi se je i više podmaknuti, nego što je u izvorniku, pa odtud prevod mjestimice malo slobodniji.

Digitized by Google

Bijaše mi u obće namjera, da ovim neznatnim svojim trudom priredim za naš puk knjižicu, koja da mu je i poučna i zabavna. Tko zna bolje i više, a on se lati posla; polje je široko, Bog dao rodilo mu.

U Zagrebu u oči uzkrsnuća Gospodnjega 1865.

Prevoditelj.

Digitized by Google

Digitized by Google

Osobe:

Bogatić Todor, imućan seljan.
Jelena, njegova žena.
Ljuboslav, njihov sinak.
Šarenić, susjed i pobratim.
Mara, njegova žena.
Andrija, Savka } njihova djeca.
Poštenović, drugi susjed, kolar.
Ivan, Nasta } njegova djeca.
Mudroglav, učitelj.
Leport, židov krčmar.
Bogumila, udovica.
Antun, Anka } njezina djeca.
Neostavić Jerko, vračar.
Hrabrostoj, vojni častnik.
Bogoboj, prosjak.
Sudac s prisjednici.
Vojnici, seljani i djeca.

Digitized by Google

Čin prvi.

(Krčma u Leporta.)

Prizor prvi.

(Bogatić, Šarenić i Jerko sjede za stolom. Leport kapicu u ruci drži i stoji.)

LEPORT.

Što zapoviedate, mila moja gospodo? eda li rakije, ili vina; eda li pive? svega imam! Prekjučer sam dobavio šljivovice iz Slavonije, vina sa samoga Okića, a pive baš iz sred Gradca kao zlato; zapoviedajte pa kušajte!

BOGATIĆ.

Svega daj, čifute; platit ću ja, ma ako te je baš volja, i svu tvoju jadnu sirotinju.

LEPORT.

(Ide u komoru smijuć se.) Moju sirotinju? Aj, vaj! i čitavo selo bi vi odkupili. Tà vi ste gospodin; koja bi se luda išla s vami uzporedjivati? — (Ode i za čas doleti sa staklenicami, te natače.) Vidite li kano zlato; ma pio bi ga čovjek i na umoru; to ja samo za vas čuvam, gospodine Todore, i nedadoh ga drugomu ni za dukat. U zdravlje vam bilo, Bog dao!

Digitized by Google

BOGATIĆ.

Pij susjede! Neka ljudi govore, što jim drago; mi smo pili, pa ćemo ga i još, samo Bog dao zdravlja; — pijmo, dok smo živi; može Todor platiti.

ŠARENIĆ (oblizuje se).

Oj, može taj može. Drugoga Todora nenadjosmo u svem svietu, da ga baš unakriž i unakrst prodjemo. Todora znadu po cielom Zagrebu, Karlovcu, Varaždinu i po čitavoj Slavoniji; kamo se god čovjek obrnuo, svagdje za Todora pitaju. Todorovom slavom slovi i ozvanja sav sviet; Todora i gospoda časte, a selo se za njegovim razumom povadja. — Samo vam Bog dao zdravlja, taliri vas neće minuti; da jih žlicom jedete, vi jih nećete potrošiti.

LEPORT.

Zaista ne. — Al, Jerko, što si se snuždio i oneveselio, ter nepiješ? — Tà kamo vam je sila?

ŠARENIĆ.

Tà koji ti je bies; ti si inače veselković, a sada si se nješto šćubio kano sova?!

NEOSTAVIĆ.

Što bi mi bilo; malo razmišljam, kako bi što izraditi i zaslužiti; — — nu sad je već dobro. (Migne na **Leporta.**)

BOGATIĆ.

(Već malo natrušen pjeva.) La, la, la; braćo, meni je tudjer već dodijalo; valja da sad Ćmulu obadjemo, pa se i tamo osladimo; hajde, Vaso, a ti, Leporte, piši.

Digitized by Google

LEPORT.

Dobro, gospodine Todore, neimate još puno. Zdravo i s Bogom prošli, a u večer da ste se opet k meni uvratili. (Todor i Vaso odlaze. Leport Jerki u uho šapće.)

NEOSTAVIĆ (tiho).

Dobro, dobro, Leporte, samo me o ponoći pričekaj kod plota; dovest ću ja tebi, ako hoćeš, i deset; — ali mi jošte krave izplatio nisi. Jesi li čuo, kako Bogumila plačuć okolo hoda? Slobodno traži, dušo ucviljena: što jedanput u Leportove ruke dospie, to neizlazi više pod sunce.

LEPORT.

Nu samo mudro, Jerko; hodi, nemoj se zatrajivati; noć je bo kratka, da si o ponoći već ovdje; mesar će za koji čas stići. (Neostavić odlazi.)

LEPORT.

(Sám piše bjelicom po stolu i računa.) Fercig, aht und fercig, — hündert. — Kravu je mesar odveo; konji su već za Dravom; sad će Grga i po druge doći, — pa i ti su već gotovi: Todor će se napiti, a konji smuk! za Dravu. (Odlazi.)

Promjena.

(Kuća Todorova.)

Prizor drugi.

(Todor, Jelena, Ljuboslav.)

TODOR (ide pijan).

Tako nedam, mà ga smjesta bies odnio. — Ženo nažgi, da si blago pregledam! (Jelena napali criep; Todor

Digitized by Google

odpre sanduk, te uzme kese sve jednu po jednu vaditi. (Ovdje ima tisuća, ondje dvie tisuće stotinjakah, sami taliri; amo pet sto, tamo tisuća pet sto, a tu tri tisuće u obveznicah. — Ma nisam li ja Todor, nisam li ja bogataš? tà tko će mi zapoviedati? Ja se nebojim nikoga! Vidiš li, sine, to je sve tvoje; netreba tebi škole, tvoja je mudrost ovdje (pokazuje na kese). Imaš ti dukatah, talirah, rubaljah, sve što ti srce želi, samo ti Bog dao zdravo uzrasti, pa da te oženim; — uzet ćeš gospodičnu, a ja ću ti kupiti imanje, pa ćeš biti svejedno gospodin, a prosjačina ostat će prosjačinom, pa proučila ona sve knjige školnikove.

JELENA.

Tako, dragi Ljuboslave, tako. O kako sam se razljutila, da od jeda sve i sada drhćem: netom bio je ovdje učitelj; župnik ga je poslao, ter je tudjer lajao, da zašto Ljuboslav u školu neide? Zar da ga tamo tuku? O, na mom djetetu neće se ta gospoda razbijati; — i jučer su ga izbili, jel' tako sinčiću? (Ljubi Ljuboslava.)

LJUBOSLAV (plače).

Ojme, majko, da vam je znati, kako me boli, što me je i jučer učitelj čupao, a koljena su mi sva otekla od klečanja. — Oj majko, ja neću više u školu, ima ćako dukatah, zašto da ja učim, je li tako, majko?

JELENA.

O Bože moj! pokaži der mi, sinko, koljena! — (gleda). O nožice moje, kako su otekle (ljubi mu je). Todore, Todore, vidi der, vidi, kako su ti diete osakatili, vidiš li! O Bože, kako nebogo plače; — o za tu pišivu školu nedam ja svoga djeteta ubijati; na mom Ljuboslavu neće

Digitized by Google

se taj slavni učitelj razbijati. Ljuboslave, hrano moja, ti mi nećeš više u školu.

BOGATIĆ.

Tako je, neće više u nju; a ako ti taj izmet učiteljski što rekne, to će sa mnom kosti lomiti. — Pustolov, čovjek niti nezna, odkle se je gladan dovukao, a sad će nam dječicu tudjer daviti, odrpanac nijedan! Ljuboslave, ti mi u školu nećeš više ići, tebi bo škole netreba: ja nisam u školu išao, pa sam sasvim tim goso; moja je škola ovdje (pokazuje na sanduk).

JELENA.

Oj dragi moj Ljuboslave, zlato moje, milje i omilje moje; sad si mi tekar k srcu prirasô; hodi da te poljubim; (ljubi ga). Odsele, Ljuboslave, da smo uviek zajedno. Ja ću tebe naučiti moliti, i otče naš i zdravu Mariju; a vjerovanje ako i nebudeš znao, ništa zato: i babo ti ga nezna, pa je ipak gospodin, tako ćeš i ti dukate brojiti, pa neka pukne od jeze taj gladni profesor.

LJUBOSLAV.

Ja ću samo s vami biti, majko; kamo vi, tamo ću i ja: sad će mi prosto biti nedjeljom s vami i u krčmu proći; neka tamo čini učitelj, što ga je volja; znate bo, majko, da sam i onomad klečao, što sam s vami u krčmi bio, gdjeno su tako liepo svirali i kolo igrali; — znate li majko?

Prizor treći.

(Prijašnji, Bogumila i Anka zavezana oka).

BOGUMILA (plačuć).

Hvaljen Isus; dobar dan Bog dao, gospodine Bogatiću!

Digitized by Google

JELENA.

Bog dao i tebi; a što bi rada pustinjo?

BOGUMILA.

Nebilo mi zamjereno, gospojo susjedo; ja sam došla, da vam se potužim: vidite, vaš je Ljuboslav mojoj Anki kamenom oko izbio.

JELENA.

Pravo je učinio; neka se ona otrcanka nedruži s Ljuboslavom — gle ti prosjakinje, neka se s cigani igra, a ne s bogatim Todorovim sinom; — izdiri mi se izpod krova, prosjačino!

BOGUMILA.

Oj Isuse, željo moja oželjana! zar je bogatomu Ljuboslavu slobodno nevoljnu sirotu ubijati? — O pomilujte, požalite; sad ću u grad, dajte mi nješto bar za liek, jer mi može diete osliepiti.

JELENA.

Pa neka ti osliepi, tà i bez toga će biti samo prosjakinja, kao što si i ti; moj joj Ljuboslav nije ništa učinio, je li tako Ljuboslave?

LJUBOSLAV.

Da što! ja je niti vidio nisam; kuja samo laže.

ANKA.

Da tko drugi, nego ti? Ja sam išla po vodu, i jedva nagrabila, kako si se u vodu kamenjem nabacivao. Prosila sam te, da mi dadeš bar nagrabiti; nu ti si zato mario i nemario, te i u mene uzeo bacati, dok mi kamenom oko neizbì.

Digitized by Google

LJUBOSLAV.

Lažeš gade nijedan, ja te bo niti vidio nisam, — je li tako, majko?

JELENA.

Tako, sine, tako. Ma znam ja, kuda ti nišaniš: neimaš ti što da ždereš; glad ti steže želudac, kao dretva praznu torbu, pa si rada ovako nješto izmamiti, ali oda toga neće biti ništa. A reci der, lijo prevejana, zašto ti nisi bogata? Jer ti se neće raditi, samo da ti je na lahku ruku živjeti; — znam ja tebe, vračaro gadna!

BOGUMILA.

Bog vam platio, i nikada vas bogatstvo neizdalo.

TODOR (probudio se izza sna).

Kakova je to krika i vika u mojoj kući, — da si mi se sad izniela, gle ti napasti!

BOGUMILA.

Hoću, hoću, neka vas Bog tako pomiluje, kao što ste vi mene požalili. (Odlazi s djevojčetom, a i Jelena s Ljuboslavom drugimi vratî.)

Prizor četvrti.

(Bogoboj i Todor.)

BOGOBOJ.

Hvaljen Isus i Marija! požalujte ubogoga lazara, bio sam dvadeset godinah vojnikom; bijuć boj s neprijateljem ljutim, odnese mi top nogu, te sad nemogu da radim, niti da si kruh služim; pomilujte i darujte u ime Boga velikoga.

Digitized by Google

TODOR.

A što je meni do tvoje noge? ako si ju izgubio, ja ti neću druge načiniti; hodi k susjedu, on je kolar, pa će ti napraviti onakovu, koja te nikada zaboljeti neće.

BOGOBOJ.

Neprosim ja od vas noge; ja se radujem, što sam ju za rod i dom svoj izgubio, pa bih i glavu drage volje položio, — već ja od vas ištem zalogaj kruha, — požalujte!

TODOR.

Neka te žali onaj, za koga si nogu izgubio; za mene nisi vojevao.

BOGOBOJ.

Bože mili, velike li neznalice! dà za koga sam vojevao, zar ne za vas i vaš imetak? — Reci derte mi, vi prpošni čovječe, ako li kralju u pravednoj stvari služimo, neslužimo li i svakomu sugradjaninu svomu? Vi, kako mi se čini, puno neponimljete; jer čujte, ako tko vas služi, nesluži li taj i čitavu vašu kuću; vaš sluga nije li on i sluga djeci vašoj? Tko vas nesreće i nevolje brani, nebrani li taj i sina vašega, i suprugu vašu, i sav imetak vaš? Kad sam se ja dakle tukao s neprijateljem kralja našega, nisam li se ja i za vas borio? Vidite kud ste zabrazdili, kad ste rekli, da ja za vas vojevao nisam?!

TODOR.

A što je meni do toga, ja neprijateljah neimam, u mene su dukati, pa me ni od koga strah nije.

BOGOBOJ.

Hvalite Boga, što neprijatelju nismo dali ovamo, jer vam toga nebi bilo puno preostalo. Nu s vami govoriti

Digitized by Google

je isto, što bob o stienu bacati: vi ste čovjek glup i okorjela srca; vidi se, da vi škole polazili niste, niti ste išto dobra naučili. Ja od vas neištem, da me žalite; imam ja milostivoga otca, koji će me pomilovati; pa zato znajte, da je meni moja štaka milija, nego vam vaše bogatstvo, koje će i onako crni doskora odnieti.

Prizor peti.

(Prijašnji, Jelena s Ljuboslavom.)

JELENA (iztrči).

Todore, Todore! kuku meni sinjoj kukavici, ojme žalostna! konjah neima, a i zekulje nestalo; — kažu, da jih već o ponoći nije bilo. Ivan je njekamo prošao, da jih ište; valja da su jih ukrali. To je prikor i sramota, kako se ti lupeži tuda klate. Jučer su Bogumilinu kravu ukrali; — ali neka bi, prosto jim bilo, samo da moje sirotinje nediraju; oj, oj Todore, pomozi kako, pomozi!

TODOR.

A tko bi se smio moga blaga dotaknuti; zar nezna, da je ono sveto, što je Todorovo? Sad će Todor pokazati, što on može: cielo će selo platiti.

JELENA.

To je zaista kolarov posao, jer se on tako hrani.

TODOR.

Dat ću ga vezati; hodi mi po pandure, da su se umah amo stavili. Oni su dužni na zapovied Bogatićevu doći; ako li se uzprotive, to će znati i pamtiti s kim su posla imali; ja ću jim pokazati, tko je Todor!

Digitized by Google

LJUBOSLAV.

Zar je i ždrebe moje propalo? O da bi samo bies toga kolara odnio; zato je on mene jučer onako psovao, rekav, da od mene neće biti ništa dobra, da ću na vješalih umrieti; oj ćako, udrite ga, vežite ga, jer ja od njega niti na ulicu više izaći nesmijem.

BOGOBOJ (pogleda na Ljuboslava).

A jesi li to ti sinčiću? Istinu je rekao pošteni kolar, baš da od tebe neće ništa dobra biti; znaš li, kako si ono njeki dan ružno govorio? O ti bezsramni crviću; grehota je i medj istimi vojnici takove bezstidne rieči slušati; i tamo bi čovjeka rumen stida obila. Sine! tebe Bog neće blagosloviti, ti si bo nepošten i opak kao Kain; ti nećeš dobrim okončati.

LJUBOSLAV.

Oj majko, čujete li toga šantavca? udrite ga, udrite!

JELENA.

Nećeš li za zube tu kletu jezičinu, čotavče nijedan? O, neće on ni od koga kruha prositi; ima on dosta. Kidaj mi se s očijuh, jer ako dohvatim tu obramnicu, otići ćeš namecanih ledjah. — A ti se, Todore, žuri; to je bo samo kolarov posao, i nikoga drugoga.

BOGOBOJ.

Otići ću, otići i nikada se više nepovratiti na prag vaš, tu bo kleti novac i grieh prebiva; tu je zakleto bogatstvo! Bog vam platio. (Odlazi.)

TODOR.

Sinko, skoči der k Leportu, nebi li nas on posavjetovao; to je poštena čifutina, a i pametan je, valja da će nam znati pomoći. (Ljuboslav odlazi.)

Digitized by Google

JELENA.

Oj Todore, nebi li dobro bilo k Jerki vračaru proći: on svakomu istinu kazuje; on će zaista znati.

TODOR.

Mudro misliš; nu hoće li kod kuće biti, jučer sam ga bo kod Leporta vidio.

Prizor šesti.

(Prijašnji, Leport, Neostavić i Šarenić.)

LEPORT.

Dobro jutro Bog dao; što zapoviedate, gospodine Todore?

TODOR.

Zdravo Leporte, a i ti Jerko; — jeste li čuli, što se je noćašnje noći kod mene sbilo? Ukradoše mi konje i kravu.

LEPORT.

A je li tako! tà tko bi drznuo dirnuti u imetak gospodina Todora; to nemože biti; valja da je blago samo zašlo kamo, pa će se opet vratiti; a je li tko prošao tražit?

JELENA.

Tà Ivan je njekamo propao za njimi.

LEPORT.

Moguće, da jih je on sám na pašu izagnao; neplašite se, Todore; — aj, vaj, — gospodine Todore, doći će oni sami.

Digitized by Google

JELENA.

A bies će jim doći; Bara veli, da je o ponoći išla s Ivanom k hlievu, pa da je zaprt bio; a kad ga otvoriše, konjem i kravi ni traga.

NEOSTAVIĆ (nješto razmišlja i mrmlja).

To je zaista on; — ja bar mislim tako; nu sad ćemo vidjeti.

JELENA.

Oj Jerko, smilujte se, požalujte, pomozite, vračajte što; vi sbilja znate, vi sve znate; dajte pomozite, svjetujte.

NEOSTAVIĆ.

Dajte nov lonac, sito i nožice, a ja ću u to trave donieti. (Jerko na jednu, a Jelena na drugu stranu odlazi.)

LEPORT.

Duše mi, on znade, gdje su; on znade, pa će vam i kazati; kazao je već i Bogumili; znate vi, da je to čovjek božji, zaista pravi prorok. (Jelena ide s jedne strane, noseć lonac, sito i nožice, a Jerko s druge, te mrmlja, glavom klima i trave u rukuh nosi.)

NEOSTAVIĆ.

Amo lonac; (uzima i kida unj travu). Donesite čiste vode iz potoka; (prima vodu i lije ju u lonac). To sad k vatri pristavite, neka uzkipi; (Jelena uzima lonac i nosi). I soli metnite u lonac, ako imate blagoslovljene i osvećene vodice dolijte.

JELENA (odlazeć).

Dobro, dobro.

Digitized by Google

NEOSTAVIĆ.

A vi, Todore, sito držte; (Todor sito drži, a Jerko mrmljajuć konopcem nožice nanj privezuje). Zažmirite očima, i ti Leporte; (sklope oči, a Jerko sito okreće i mrmlja: mekeke, mekeke, kvičit; kvi, kvi, kvi, erže, hi, konj: hi, hi, hi, bečit hi, krava: mu, mu, mu; — baca se, skače, rukama pljeska, ter u jedanput vikne): Eno Varaždina, Čakovca! na moju istinu, odvedoše jih preko Drave; — sad jih poji na potoku! Dva vranca; jedan konj, druga kobila; crni kao krila gavranova; novi, kožnati ulari na njih; mladi, po tri zuba, a vriede šest stotinah; — eno jih, eno jih!

TODOR (otvori oči).

Hvala Bogu; — tako je; vranci; po tri zuba; ulari kožnati; — istina je! sad ja vidim, Jerko, da ti s nečastivim posla imadeš.

LEPORT.

Nerekoh li vam, da on sve znade; to vam je prorok.

TODOR.

To je Antikrist! A jesu li tamo, Jerko?

NEOSTAVIĆ.

Eno jih poji na potoku, sad samo valja za njimi preko Drave.

JELENA (nosi lonac).

NEOSTAVIĆ.

Je li uzavrjelo?

JELENA.

Jest.

Digitized by Google

NEOSTAVIĆ.

Sad izlijte na pomost, gdje su stali, a prag natrite čislom osvećenim, da vještica nemahudi; tuda bo imade vještícah.

JELENA.

Ima bome ima, i ta babetina Bogumila, velika je vještica. Hvala Bogu, što su joj kravu ukrali; čujte čuda niti čuvena niti vidjena, kad ona jednu kravu doji, a masla svaki dan u grad nosi, a meni četiri krave nedaju onoliko, koliko njojzi jedna. Ja sam se čudila, što ona zorom po livadah se lunja, ter sve njekakova biesa bere, a i djeca joj se po dubravah povlače. Niti ona pušta, kako drugi ljudi, ridjave svoje na pašu, već ju samo na jaslih drži; — mà ona je, vještica, kravam mojim mlieko odnosila. (Odlazi s loncem.)

LEPORT.

Ali deder sad navrni drugčije, pa nam reci tko jih je ukrao.

NEOSTAVIĆ (sito okreće).

Čuda golemoga! krstite se ljudi: kotač se prikazuje i sve bliže primiče; — aha!

TODOR.

Tako je, to je pustolov kolar, da tko bi drugi. Nuto pasji sine! sad ja tek znadem i vidim, zašto on po čitave noći onako struže, lupa i ruži, da čovjek niti spati od njega nemože.

LEPORT.

On je sbilja: tà gle kako se je Jerki kolo prikazalo. To je sumnjiv čovjek. Koliko sam ga k sebi zvao, i svake

Digitized by Google

ruke mamio i nagovarao, ali se nedade podnipošto: njega u mojoj kući nije jošte bilo. Nesastaje se s poštenimi ljudmi, već samo mudruje i mozga, kako bi konje krasti; mnogo je putah on, lopov, i za mojom sirotinjom posegnuo!

NEOSTAVIĆ.

Niti nesumnjajte; vidite ni sada ga kod kuće nije, a sinoć je još bio, baš je o ponoći otišao. Neide rado pješke; milo mu je konja uzjašiti, a i govedina mu u slast ide.

TODOR.

Ali se lje neće na mojih hatih nositi. Vidji der, Jeleno, da li je kod kuće? (Jelena odlazi. Todor Jerki daje novacah). Evo ti Jerko, ti si istinu govorio. Ja ću već izćerati svoje: kolar će mi dovesti moje blago, pa bilo to ma baš izpod crne zemlje.

LEPORT i JERKO (odlaze).

S Bogom gospodine Todore, a nekate si odviše glave razbijati; već će se naći, samo valja dok je hora preko Drave u poćeru. Večeras vas k sebi pozivljem.

Prizor sedmi.

(Prijašnji, Jelena i Šarenić.)

JELENA.

Sbilja, Todore, kolar je zločinac: neima ti tamo ni žive duše; sve je ključevi i lokotî pozatvarano. On je on konje moje odveo; (plače) oj jutra nedočekao, sunca nevidio, sjeme mu se zatrlo, sve mu se smelo Bog dao!

ŠARENIĆ.

Da tko drugi: čitave božje noći nespava, već se samo prebija kô griešna duša; okolo pazi kô sova; lupa,

Digitized by Google

obija, da pošteni ljudi spavati nemogu, i to sve zato, da ljudem oči zavara. Pa ne samo on, već i djeca mu se klate poput mladih jastrebićah, čim zora stane pucati. Tà odkud bi mu bio tolik imetak, — već ako mu ga crni donosi?

TODOR.

Tako je, brate Vaso; pošten čovjek po noći spava.

ŠARENIĆ.

Po danu se pako s poštenimi ljudmi razgovara, a te bekrije nikada nevidiš. I sve ga njeki bies k župniku nosi; čudna li popa, kad mu se hoće s takvim izmetom zabavljati se, — pa mu još i sveto pismo tumači!

TODOR.

Zna ti on nebore milo lagati, kititi, šarati, mazati, ulagivati se, — pa kadšto i na misu odnieti. Mà reci, bora ti, zašto k meni nikada nedolazi; jer nisam bena, da mu na misu dajem, nit sam kolar, da svoga konja vežem za plot, za koji mi on kaže, i da ja skokom, kud on okom, ja bo znadem tko sam i što sam.

ŠARENIĆ.

Gospodine Todore! kolara nije kod kuće; nestalo ga je; skrsnuo je baš u onaj čas, kad i vaši konji; samo ga vi dajte vezati, izbatinjati. Napijmo mu bocom rumenike, i pijmo dotle, dok se neprizna; pa priznao ili nepriznao, imade nješto imetka, što ga je koje nakrao, koje skresao; dajte neka se to procieni, te vam šteta izplati, a za konji nemojte više nit ići.

TODOR.

Pravo veliš. Ti si nebore mudra glavica; bio bi školnik, samo da čitati znadeš.

Digitized by Google

JELENA.

Al i onu nepoštenu Bogumilu; zar mislite, da se oni nerazumiju? — A da zašto se kolar neženi; zašto se kolarova i Bogumilina djeca uviek zajedno povlače? Poštenoj djeci neima već pred njimi obstanka: tà moj Ljuboslav nit na sokak izaći od njih nesmije. Nisam ja luda; znadu to ljudi, samo je župnik sliep, ter nevidi. Hajd Todore, u škulju š njimi; pa da mi je još k njim spraviti premudroga onoga Salomona, profesora, ele, nikada me sretnije; sve ti to u jednu tikvu puše!

ŠARENIĆ.

Ali neima tudjer oklevanja, već hajdmo, gospodine Todore, hajdmo da ga tužimo, ter da sudca poištemo.

TODOR.

A hoće li biti kod kuće?

ŠARENIĆ.

Bit će il kod Leporta, il kod Ćmule; valja samo šednako onamo; naći ćemo ga mi; da gdje bi bila pojtena družba?

TODOR.

Sad ću, sad; — samo treba prije, da si suha grla okvasimo. (Iznese čuturu, pije i Vasi daje, a ovaj živo nagnuo.)

TODOR.

Oj kume Vaso, ti piješ, kakono suha zemlja vodu; ele samo užgi, ima ga u Todora dosta.

ŠARENIĆ.

A i bit će ga na sve vieke viekovah! (Odlaze).

Digitized by Google

JELENA (sama).

Ček počekaj, gizdavko, podkurit ću ja tebi pete; — nasolit ću ja tebi i tvojoj štenadi. Pamtit ćeš ti Jelenu; kazat ću ja tebi, da li je moj Ljuboslav obješenjak; prisjest će ti obješenjak, i tvomu dragomu kolaru; — ma kazat ću ja tebi! —

Prizor osmi.

(Jelena, Mudroglav, Ivan, Nasta, Antun, Anka i najposlie Ljuboslav.)

(Mudroglav vodi za ruku Nastu i Anku; Nasta zavezane glave, a Anka hrama.)

MUDROGLAV.

Hvaljen Isus! poštovana Jeleno! eto opet nesreće: Ljuboslav se je tako izobiestio i razkalašio, da već djeca od njega obastati nemogu; i ako to ovako dalje podje, to će gospodinu župniku kod velikog sudca valjati pomoći poiskati. Eto na: jedno je djevojče krv oblila, drugo hrama, a ove dobre i poštene dječake kamenjem je izprebijao; tko da podnosi tu njegovu samovolju? Zato vas gospodin župnik još jedanput opominje, da si na sina pazite, ter ga u školu šaljete, jer će činec takov nekrst, u bezbožnosti ostati i razbojnik biti.

JELENA.

A što je župniku a i tebi do moga sina stalo? Moj sin neće na nijednoga vas spasti. On jede više sira, nego ti kruha; (podboči se). Gledaj ti na sebe i na svoju djecu, momu bo Ljuboslavu tvoje škole netreba; njegova je škola ovdje (upire prstom na sanduk). A to leglo pasje, što se tuda šulja; ta nevaljala djeca, samo okolo kradu; tako

Digitized by Google

ste jih naučili! Pa vi, učitelju, tu derištad branite i zagovarate, a moga bi Ljuboslava htjeli utopiti? Ali nije Bog dao kozi duga repa! — Ja s vami ništa neimam; nosite se bez traga, a moga djeteta nedirajte, jer ćete sad izvući što vas ide.

LJUBOSLAV (kroz prozor provirkuje).

Tako, majko, tako; udrite jih udrite.

JELENA.

Hodi amo drago moje; dodji ljubljeni sokoliću moj, bieli golube moj; dodji, neboj se. — A vi van iz kuće moje!

MUDROGLAV.

Dao Bog, te vam se sokol neprometnuo sovom, a golub jastrebom! — Poštena Jeleno, dozovite se, pa vidjite što činite. O, nije sreća u bogatstvu, već u bogobojnom i poštenom životu. Zar niste čuli propoviedi gospodina župnika, kako je liepo govorio iz knjige Joba: Sabrao bogataš kao zemlje srebra, i kao blata zlata si pripravio; sve će to pravednici primiti, i imanja će njegova istiniti uzeti, i bit će kuća njegova kao moljevina, i što je stekao, kao paučina. Nekate se hvaliti bogatstvom, jer su u njega krila, te lahko poleti, kao i vaš sokol i golub; nu srce skrušeno i smireno Bog neprezire.... Sjetite se, Jeleno, da ste zemlja, ter da ćete se u zemlju povrnuti, i sobom ništa neponieti, do četiri daske, a što ste stekli, bit će komu?

JELENA.

Ljuboslavu! Ali što je tebi do toga; tornjaj se, bolest te jela, jer ćeš sad otići, odkud si i došao!

Digitized by Google

MUDROGLAV.

Ako i otidjem, to ću svakamo s Bogom, i Gospodin će mi biti u pomoć; nu vi, vi se jedanput već obrnite k Bogu: negulite sirotčadi i udovicah, jer je to grieh, štono u nebo za osvetom vapi. Jeste li razmišljali o evangjeoskom bogatašu; jeste li kada čuli, da su: Blaženi siromašni duhom, jer je njihovo kraljestvo nebesko. Razmišljajte, što je Bog bogatašu rekao: Bezumniče, još ću danas dušu od tebe iskati .... čujte još dalje!

JELENA.

Ja neću, da vas slušam; ja vas nisam prosila za propovjednika. Recite i župniku, neka se nemieša i neutiče u moj posao; ja znadem, što činim, niti ću mu ikada više u crkvu doći, niti se kod njega izpoviedati; znam ja, gdje je manastir.

MUDROGLAV.

Ne! — već čujte još dalje.

JELENA (razjarena).

Kažem ti gade gadni, da ja neću od tebe da se učim, nosi se; (primi grablje, a i Ljuboslav dotrči te metlu; Jelena po Mudroglavu, a Ljuboslav po djeci, i tjerajuć jih van, viču): van, van, zlotvore, s otom kopiladi, van! (Mudroglav i djeca nagnu bježati, i dok se amo tamo miešaju, zastor pada.)

Digitized by Google

Čin drugi.

(Sudionica.)

Prizor prvi.

(Sudac sa prisjednici za stolom sudi; svi pokrivenih glavah; medju njimi Todor, Leport, Neostavić, Jelena i više seljakinjah i seljakah stoje odkriveni na strani; a sudni poslužnik namjestio se kod vratah, držeć palicu u ruci.)

SUDAC poslužniku.

Skoči k Leportu, i donesi na kolarov račun deset, a na Bogumilin pet požunacah. (Poslužnik odlazi.)

SUDAC.

Sad da vidimo, kako to ima biti. To je sramota, što se tu radi. Niti neznam, gdje mi je glava: minule noći ukradoše gospodinu Todoru konje i kravu, a Leportu kola okovana.

LEPORT.

I sud rakije, ruha, jedan, dva li, a možebit i više vaganah žitka, pšenice, i Bog zna što ne sve jošte; aj, vaj!

SUDAC.

Ružna li posla! to su kod nas sami tati i razbojnici; toga u nas jošte nitko živ čuo nije, ele doći ćemo mi tomu sad na kraj. (Poslužnik nosi omašnu čuturu i dvie boce s čašom, ter meće na stol.)

Digitized by Google

SUDAC.

Nu braćo, valja da se nakvasimo, pa onda s Bogom na posao. (Čaša zaredjuje, i piju).

SUDAC.

Družbo poštovana! u nas se zlo čini. Doklatiše se zlotvori; nuto ukradoše gospodinu Todoru dva konja i kravu; a Leport će morati iz sela otići, koliko je kvara pretrpio To nije čist posao. Toga kod nas jošt nikad nije bilo; toga ni djedovi naši nepamte, da bi tudjer kradeži stajala. Hrvati su s te strane vaviek najpošteniji ljudi, bili: mogao si sav imetak, sve blago na dvor si iznieti, pa nikad ništa. Nit je bilo u Hrvata lokotah, niti ključevah, i vrata bi se samo od puste stare navade zatvarala; a sad gle, čuda nečuvena! Bože mili, veliko li je zlo sviet snašlo!

PRISJEDNICI.

Tako je.

SUDAC.

Sad nam je dužnost zlotvora naći, i kazniti ga, il iz sela proćerati, pa ćemo opet mirno i blaženo živjeti kako predji naši.

PRISJEDNICI.

Tako je.

SUDAC.

A znate li, dobri ljudi, tko je u nas zločinac? Domišljajte se, ali samo mudro — Poštenović Marko. — Mi smo ga za poštena čovjeka držali, nu eto što kazuju vjerodostojni svjedoci.

LEPORT.

Poštovana gospodo! to je živa istina, da je tudjer

Digitized by Google

zločinac kolar, i nitko drugi. Znate, da nikada nespava; kod njega po cielu dragu božju noć luč gori. Niti on živi, kako drugi pošteni ljudi: njega jošte nitko u krčmi vidio nije, niti se sastaje s poštenimi ljudmi, već samo premišlja, kako da obogati. Vidite, kakovi su volovi u njega, kakov imetak; njegovo je polje najbolje. Neima oko naokolo sajma, na kom njega nebi bilo; tamo bo se sa znanci sastaje, pa se i s Magjari dogovara. Veli, da jim kola i kotače prodaje, nu tko bi to vjerovao; to je sve sljepota; rad je samo ljude varati; neobilazi on zato sajmove; mà zna se to sve.

PRISJEFNICI.

Tako, istina je.

LEPORT.

Gospodinu Todoru izginuli su konji i krava noćašnje noći, kako kažu o ponoći. Ja neznam kadà, vidio jih bo nisam; nu dosta, da je kolar sve jučer kod kuće bio, a u noći je izčeznuo, i o svitu ga doma nije bilo; to je jedno; a drugo, što on imade tako poštena susjeda, koga sav sviet pazi i cieni (pokazuje na Todora), pa se on sasvim tim nikada š njim nesastaje, jer mu zavidi bogatstvo, kakovo mu je Bog dao. I s poštenom se Jelenom vazda kara i svadi, i diete jim kao kakov profesor neprestance podučava; slovom, on je sam svoj čovjek, i s nikim se nedruži.

JELENA.

Samo s Bogumilom.

LEPORT.

Dà; i ta se s ljudmi po vas dan samo prepire, zuba i svadja. I koliko je putah guske, ćurke i patke moje za-

Digitized by Google

ćerala u dvorište njegovo, i da jih nebudem obranio, bili bi jih poklali; — o mnogo ti se je on moga truda naužio; a što su mu učinile moje guske i ćurke? to je sbilja zlotvor!

PRISJEDNICI.

Tako je.

LEPORT.

Ali se je ušlo istini u trag; kratke su noge u laži. Pošteni i mudri Jerko rekao mu je, što je i kako je, ukazalo bo se je na situ kolo; je li tako Jerko?

JERKO.

Da što, ma života mi moga!

JELENA.

Al je oda toga i Bogumilu dosta zapalo: žive ti, nesreća, kao kakova gospoja, i djeca su joj vazda nakićena kao grofići; a kako joj od nevaljale štenadi nijedno pošteno diete obastati nemože, to već znate. Vještica jedna, samo se izza plotovah povlaći!

PRISJEDNICI.

Tako je.

ŠARENIĆ.

Nu zašto da toliko razmišljamo i zateżemo; to je kolarov posao; ja sam mu susjed, i znadem, kako žive.

JELENA.

S Bogumilom.

SUDAC.

Jeste li čuli, ljudi poštovani, ja bih sad prisegao, da je to kolarov posao.

Digitized by Google

JELENA.

A ja ću sedam putah priseći, da je š njim i Bogumila — — oj vračaro jedna!

PRISJEDNICI.

Tako je.

LEPORT.

Gospodo molim posluh! i moj kvar da procienite: dva kotača okovana dvadeset stotinjakah; sud rakije petdeset stotinjakah; dvanaest vaganah žitka sto i dvadeset stotinjakah, pa i drugo koje manje, koje veće, sve dakle ujedno tri stotine dvadeset i pet stotinjakah.

PRISJEDNICI.

Tako je.

SUDAC.

Nu nagnimo svaki po malo, pa onda hajdmo, da mu to procienimo (svi se obredjuju i piju, te odlaze).

Prizor drugi.

(Poštenovića i Bogumilu vode svezane; sudni poslužnik nosi okove i meće jim jih na noge.)

POŠTENOVIĆ (u okovih)

O Bože! što li nebiva na svietu: zloba, laž i zavist premogla je već svietlu kriepost! O vi bezbožnici! ta zašto nas nevine mučite; zašto vežete; što smo zla učinili? — Težko meni nesretniku! Tako himbeni sviet plaća: u njem bezbožnici, nepravednici, varalice, zlotvori i bogohulci veselo žive; oni vladaju, a ubog, pošten, radin čovjek trpi. O zaista — zemlja je opakim mati, a nevinim i poštenim maćuha! Ali zašto da mi to srce toliko razdira, kad mi je duša čista i neporočna. Živ je moj stvo-

Digitized by Google

ritelj, moj Bog, on vidi nevinost moju, on me sam može izbaviti, kao što je Jona od kita izbavio, kao što je izbavio apoštole Petra i Pavla od sponah griešničkih, kao što je izbavio Danila proroka od zvjeradi, od groznih lavovah, kao što je izbavio pobožne mladiće iz peći ognjene. Nežalosti se ni ti, poštena susjedo: Gospodin će nas izbaviti, on će nas utješiti. Može biti, da nas Bog izkušava: moguće je, da trpimo za griehe svoje, ili griehe roditeljah svojih: nu bilo ovako ili onako, svakako je to Bog na nas pustio, pa će nas on požaliti i pomilovati, kao što je pomilovao pravednoga Joba; nada naša budi u Gospodinu; on će se nevinosti našoj smilovati, a zlobnike će kazniti; Gospodin je prosvjetitelj moj i spasitalj moj, koga da se bojim!

BOGUMILA.

Da što da radim, nego da se u Gospodina uhvam. Znam ja, da on mene nevinu ostaviti neće; nu dječice moja, dječîce, tko će se vam siroti smilovati?

Prizor treći.

(Sudac, prisjednici, i sve prvoga prizora osobe vraćaju se i glasno se smiju.)

SUDAC.

Naučiti ću vas ja, zlotvori jedni; — znaj, Marko, da su konji Todorevi već izplaćeni; častna je ova družba po duši dosudila, ter tako posao svoj ovoga puta dovršila. Tvoje volove i kravu i Bogumilinu plavku dali smo gospodinu Todoru za konje; a poštenomu Leportu za kvar opredielila se druga tvoja krava, dvadeset vaganah žitka i Bogumilina telica, i to se je samo milosrdno sudilo, jer po pravici morao bi se sav vaš imetak uzeti; zahvalite

Digitized by Google

dakle gospodinu Todoru i poštenomu Leportu, što su se na vas smilili. A sad ćete za sud platiti pet stotinjakah i dvadeset i pet polićah vina: i da budete drugim na strah, to će vam se u svakoj ulici po šest batinah odpaliti: jeste li razumjeli?

PRISJEDNICI.

Tako valja.

LEPORT.

Družbo vriedna! ja prosim, da biste jih pomilovali, ter jim batine oprostili: mi ćemo se i bez toga odsudom vašom zadovoljiti.

JELENA.

Ne, podnipošto ne! toj babendi Bogumili odmastite bar jedno dvanaest korbačah, neka pamti, kako treba kravam mojim odnašati mlieko.

POŠTENOVIĆ.

Ljudi! ako Gospodina na nebu znate, spomenite se Boga i sudite po pravdi, da i vas Bog tako sudi. Ja sam nevin čovjek, te znam, da je i ova poštena Bogumila nevina. Gledajte na dušu ljudi; kajte se, jer Bog neće podnositi bezbožnosti vaše; on je spor, ali je dostižan.

Prizor četvrti.

(Mudroglav i prijašnji.)

MUDROGLAV.

Pomoz' Bog sudci! — (Nit se neosvrću nanj.) Puštajte me; avaj meni do Boga jednoga! Tà jeste li vi ljudi, ili niema zvjerad; jeste li vi kršćani ili pogani? O zaista — vi častnoga i bogobojnoga naroda slavjanskoga sinovi biti nemožete; — narod je bo slavjanski bogobojan, a vi Boga

Digitized by Google

neznate; narod je taj pravedan, a vi sudite nepravedno, i za tu kletu i djavolsku jušad i dušu si već prodaste; obagnjiste već od smrdljive rakije! — Kažite, što vam je učinio dobri i radini čovjek Poštenović Marko, što li vam vam je sakrivila pobožna Bogumila? Čemu jih na muke mećete?

SUDAC,

A što je vam, učitelju, do toga stalo? Mi sudimo pravedno; a ako hoćete baš da znate, to vam u brk kažemo, da je taj vaš pošteni Marko zločinac, a Bogumila š njim u isti rog puše.

JELENA.

I vještica je: mojim je kravam mliekо otela.

MUDROGLAV.

Zar Marko zločinac? O vi okorjeli stvorovi! tà da li ima medju vami, pače u čitavom selu na poštenju njemu ravna?

SUDAC.

Baš da neima nikoga njemu ravna; jer tudjer nitko konjah nekrade do Marka poštenoga.

JELENA.

S Bogumilom.

SUDAC.

Jest s Bogumilom; — a da kako tako su obogatili?

PRISJEDNICI.

Tako je, baš pravo!

MUDROGLAV.

Zar to da je pravo! — O vi sudovi vinski bez dna i vrha, vi pijandure ogavne! Marko i Bogumila ako i

Digitized by Google

nisu bogati, a ono pomoći Božjom imadu svega, što jim treba, a vi ste svi osiromašili i obubožili, to je jasno kao sunce; nu sbog šta ste spali na dolnje grane? Čujte, da vam kažem: Marko i Bogumila neprestaju raditi, gospodarstvo si marljivo prigledaju, u krčmu nehode, nisu izpičuture niti težke pijanice; — a vi ste priek priekom propali, jer vam je ovaj nečastivi sav već imetak oteo (pokazuje na Leporta).

LEPORT (srditim glasom).

Tko! zar ja? ja nisam zločinac nikakov; mene pošteno ovo družtvo znade; neka kaže, da li sam jim ja što kriv; pitajte i mudroga Jerka; — a vi, učitelju, odlazite odatle, tko vas je zvao amo; čudno li ćemo se ogledati, ako ja uzmem poštenje svoje braniti.

MUDROGLAV (nesluša čifuta).

Svi ste samo pijančine, popilice, imovinu ste si razasuli i potratili, jer iz smrdljive krčme nikada neizlazite; ločete i opijate se dan na dan; po noći se klatarite i lunjate, a po danu se prebacujete i ležite; — pì vas bilo, crn vam obraz bio. Već ni odjeće poštene neimate, kojom da si ogrnete to griešno tielo; hodate bosi kao psi. Polja su vam pusta, a volovah nebi u cielom selu niti deset našao. Da nesreća strana čovjeka tud nanese, mislio bi, da je u ciganskom selu.

SUDAC.

Što smo mi Cigani?

MUDROGLAV.

Radite po ciganski, pa vam i jest po ciganski; kakovo bo sjeme posiješ, onakovo ćeš i žito vršiti. Porez već dvie godine nije plaćen; župnik uzalud čeka na bir, a i moja plaća propala. Ružni ste na sve četiri strane istom

Digitized by Google

kosom na glavi. U svem selu nije poštene kuće; crkva će vam se doskora srušiti; djeca vam gola, vi odrpani i otrcani, te više gladni nego siti; samo u kleta židova brada mastna i trbušac liepo zaokružen.

LEPORT.

A vi, učitelju, šutite; tko vas je amo za odvjetnika odpremio? — Vidite li, gospodo vriedna, kako mi poštenje grabi; ma zar ga neznate iz sela proćerati; neznate li vi, da je on vaš sluga, pa gle, kako tuda laje? zar sbiljam neznate, kako š njim da okrenete?

SUDAC.

Od sutrašnjega dana tražite si mjesto, gospodine učitelju; mi takova mudraca netrebamo; pa je i župniku prosto otići, kudgod ga je volja: crkva je naša, djedovi su ju naši sazidali; naći ćemo mi sebi popa i učitelja.

MUDROGLAV.

I gospodin župnik i ja možemo otići, kad god nam se hoće; pa ćemo zaista i otići, ako se pameti nedozovete, i ako se nementujete tih paklenikah dušah vaših, toga Leporta i Ćmule, štono vas tom paklenom juhom poje; jer s vami nemože čovjek više obstati. Nu znajte, da ćete izčeznuti s lica zemlje kakono Sodoma i Gomora; jer Gospodin dugo trpi; nu kucnuti će jedanput čas, kad će kasno biti kajati se.

TODOR.

O pustolove jedan! nećeš li se odnieti? Sad ću ja tebi pokazati, što Todor može; neznate li ga onamo k Marku smjestiti!

MUDROGLAV.

Radje bih bio s Markom u zatvoru, nego li s vami u palači; jer je ljepša poštenu čovjeku tamnica, nego bez-

Digitized by Google

božniku sjajna ovozana: Marko je pošten i bogobojan čovjek, a vi ste bogati Todore — — težka pijanica. — Todore! bogatstvo prolazi, ali poštenje nikada; poštenje je i kriepost bezsmrtna. Vi se srdite na dobroga Marka, i tomu je posve naravan uzrok; jer svaki čovjek sebi ravna ljubi: tako pijandura pijanduru, zlotvor zlotvora; a poštena čovjeka bježi, kano da se ga stidi. — Marku neima u svem selu para: zagledajte mu samo u djelaonicu, u gospodarstvo njegovo, sve je u što ljepšem redu. Kuća mu je od tvrda liepo otesana drva sagradjena, te škupom debelo pokrivena. Niti su mu izbe zakadjene i čadjave poput ciganskih šatorah, već je on načinio dimnjak, kuda dim suklja. Vaše su kuće tek družinske pojate prema njegovim stajam i plievniku. Blago mu je upìtano i ugojeno, polja uzorana i liepo obradjena, da ti oku gode, kakono kićeni vrtovi, puni šara cvieća. Niti mu curi gnojnica dvorištem, niti mu noćju blago tuda planduje, nego on stoku preko noći zatvara, gnoj čuva, na hrpu snaša, pa kad ga se je nabralo, na polje izvaža. Marko sám i pčelari, te zna svake godine za sam vosak i med po sto stotinjakah uhvatiti. U njega su kola okovana, i sve drugo, što je potrebno. Nikomu neduguje, porciju plaća, pa i novacah imade. — A vi, o pijandure! čega je u vas? Kuće vam propadoše, te ni pseta neimate, a kamo li stoke. Polja vam čifuti oru i siju; glad vas mori; djeca vam neuka, slovom — svi ste spali na prosjački štap; pijanstvo bo vam neda što imati; pijanstvo je onaj crni, štono ćera sreću od kuće; od njega bježi imovina, kano vrag od tamjana.

JELENA.

A što mi i djeca naša na vas spadamo; vi prigledajte Bogumilinu djecu; o zna to sviet, zna!

Digitized by Google

MUDROGLAV (nesluša ju).

Poštenović Marko po danu točkove, kola i svašta pravi, ter i sam dobro žive i druge pomaže. Svakoga dana po dva stotinjaka izradi; a po noći struže, premišlja, malo spava; i čim pietli zoru ozivaju, umah on na noge, i o usvitu već ga je na polju vidjeti.

JELENA.

S Bogumilom; — ma sve se to znade.

MUDROGLAV.

Dà s Bogumilom; jer je i ona radina kao crv za korom, ako zemlje i neima. Radi po vas dragi Božji dan: o zori travu bere, kravu krmi, te s toga više mlieka i masla imade, nego vi. Djeca joj posluju i uče se, a vi u lienosti i gospodštini svojoj ležite kano Cigani; zato jih je Gospodin blagoslovio. — Pazite ljudi, da vam imetak ovih nevinih nebi prisjeo; nestani siroti na skut, nećeš sebi na sreću, kaže naška rieč, i pravo kaže. Krvavi trud Poštenovića i Bogumile kliče k nebu, kakono krv nevinoga Abela.

LEPORT.

Gospodo! ja bih vas svjetovao, da toga obiestnoga školnika tudjer ostavite; izvolite k meni; onamo mu nedam; — ta zar nevidite, da mu se kotači miešaju?

SUDAC.

A ti, brate, daj onamo Marku i toj vještici po dvanaest batinah. — A vi profesore, da ste nam se sutra izvukli iz sela; mi takova mudrijaša netrebamo. — A sad braćo složno k Leportu. (Odlaze.)

MUDROGLAV.

Hodite, hodite u propast svoju; već će vas Leport na put izvesti. On je, on tudjer taj zlotvor s Jerkom; pa

Digitized by Google

ti tako mastno znade zavarati oči tim jadnim sljepakom, tim izpičuturam! (Obrne se k poslužniku.) A ti da se nisi usudio ni prstom dotaknuti onih poštenih dušah, i da si jih s mjesta izveo iz toga gadnoga zatvora, kamo bi valjalo sve, kako vas je Bog stvorio, bez milosti strpati. (Ide oslobodit Poštenovića i Bogumilu; nazočni se čude; Mudroglav k sudcu:) A sad jim dajte imovinu, jer ćete ju gorko platiti.

SUDAC.

Jok valaha!

MUDROGLAV.

Upadoše i opet k Leportu; neima već nade; ti su u paklu, i to sve s toga kletoga i neprestance žednoga grla. Bože, smiluj jim se! (Poštenoviću i Bogumili:) Hajdmo odavle, jer je tu grieh i nepravda. — Nežalostite se, Bog će vam pomoći; samo Bogu služite i radite, pa će vam se sve povrnuti. (Odlaze.)

Promjena.

(Staza u šumici, na njoj Bogoboj prisluškuje; čuje se iz daleka pjevanje i razgovor.)

BOGOBOJ.

A! dječica idu i vesele se; o koli je krasno mlado doba! — Meni neima više radosti!

(Djeca kolarova, Bogumilina i Šarenićeva dolaze pjevajući i nose svako po jedan svežanj; Bogoboj k njim ide.)

BOGOBOJ.

A gdje ste bili, dječice, ter tako veselo idete?

Digitized by Google

ANTUN.

Bili smo, starče, u gori, i brali smo gljive, pa vidiš li, koliko smo jih nabrali?

ANKA.

Bi li vi koju, starče? Izaberite si, koliko vam se ljubi. (Dreši svežanj.)

BOGOBOJ (uzima jednu gljivu).

Bog ti platio, diete moje!

(Sva djeca dreše svežnje i prose):

Starče i od mojih, i od mojih uzmite si; ima jih u gori dosta; — birajte i uzmite.

BOGOBOJ (uzima od svakoga).

Bog vam platio dušice. — A da li svaki dan u goru idete?

ANTUN.

Svaki dan prije zore, i kad treba u školu, već smo kod kuće.

BOGOBOJ.

Pa što radite s gljivami?

ANTUN.

Jedemo jih o podne i u večer; pa jih i sušimo i suhe u gradu skupo prodajemo. — Starče, mi imademo i novacah; — ja imadem već dvadeset stotinjakah.

ANKA.

A ja imadem već pet stotinjakah srebrnih — onako bielih imadem kano snieg.

BOGOBOJ.

Zar ste za same gljive toliko utržili?

Digitized by Google

ANKA.

O ne starče, već mi proljećem i u šumu idemo, cvieća, ljubičice beremo, u kite jih vežemo i vience pletemo, ter u grad nosimo, a tamo to gospoda kupuju; gospoda bo vole ljubičice, — a jedna nam gpspoja uviek daje i kruha i novacah.

ANDRIJA.

A ljeti u potoku ribe i rake lovimo, kući nosimo, te prodajemo, a gospoda i to rado kupuju; za veliku pastrvu dat će i cvancigu. Pak idemo gljive i trešnje brati, pak u jagode, a u jesen u lješnjake, — znate, kako je već čemu vrieme; i tako i sami imamo, i ljudem za novce prodajemo, tako si sabiremo; a u nas je mnogo već novacah.

BOGOBOJ.

A zar pticah nelovite?

ANDRIJA.

Ne, starče; učitelj je bo rekao, da pticah u šumi nediramo; — ptičice bo milo pjevaju i srce vesele, pa i gusjenice, škodljivu gamad, zareznike hvataju, te zrak čiste; o mi jih nećemo; neka rastu, kako jih je Bog dobri dao.

NASTA.

Vidite, starče, nam je babajko za naše novce čitavu opravu kupio, i još imademo dvadeset stotinjakah, i dali smo jih gospodinu župniku, da nam spravi; o, past će nam i to u dobro.

ANTUN.

A ja sam si kupio odjeću i remen, nožić i knjižicu; imam krasan molitvenik i jednu čitanku, znate onakovu,

Digitized by Google

kakova se u Zagrebu prodaje; — i novacah imadem; i čim budem više imao, umah ću u grad u školu, ter se tamo učiti.

ANDRIJA.

I ja bih išao, al je tajko novce naše uzeo; i ja sam imao već do dvadeset i pet stotinjakah, al jih je tajko za rakiju dao gadnomu čifutu; o nedadoh mu jih ja više, već ću odnieti gospodinu župniku, neka on čuva, pa kad se toga više nabere, s mjesta ću i ja u školu.

SAVKA.

I ja sam si kupila samo jedan rubac; imala sam i ja dosta grošah, al je i moje tajko k Leportu odnio — te propio; ali neće ni moga više dobiti; odsad ću i ja umah gospodinu župniku.

BOGOBOJ.

Dječice moja! Bog vas blagoslovio; vi ste zaista poštena djeca. Radite, prijanjajte uz svaki dobar posao: zato vas je Gospodin na sviet dao. Tko kako radi, onako i prolazi; neima jela bez djela; tko radi, izradi. Ali se, djeco mila, zaludu čovjek čuva, ako ga Bog neuzčuva; zato se kod svakoga djela spomenite i njega: s dobrim Bogom sve se more. Niti se ugledajte u nevaljaloga Ljuboslava: to je potucalo zlobno, od koga neće ništa dobra biti.

Prizor peti.

(Kolar, Bogumila, Mara i prijašnji.)

BOGUMILA (plače i rukama zalama).

Avaj, lele meni i do Boga! težko li si meni tužnoj! Djeco moja, ja sam vas dohranila; kud ćete sada, na koju li stranu, kud ćete se sada metnuti?

Digitized by Google

ANTUN i ANKA (u jedared).

Mà što vam je, majko, sbog šta plačete, majkice draga?

BOGUMILA.

Oj dječice moja, dječice! krivi sud uzè nam kravu i sve, te nam ostala sama gola kuća; a što me najjaće peče, mene drže za zločinku; propadé mi i imetak i poštenje.

ANTUN (čudi se).

A zašto?

BOGUMILA.

A Bog jih dobri znao, zašto; oteše i meni i kolaru sve, pa dadoše Bogatiću i Leportu. Popiše već više od dvadeset i pet polićah na naš račun, i još piti neprestaju. Oj dječice, sve blago moje, kamo i kud ću s vami?

POŠTENOVIĆ.

Nemojte se, susjedo, izjedati i žalostiti. Bog vidi našu nedužnost, on nas ostaviti neće. Pravedna stečevina naša nepropade. Gospodin hotjaše izkusiti postojanost našu, da nas učini dostojne milosti svoje. — Znate li, kako je gospodin župnik u propoviedi kazivao za pravednoga Joba, kako je izgubio sav svoj imetak, i pokojno podnosio sva napadanja i sve krivde; kako ga je Gospodin pomilovao, i gubitak mu stostruko nadario? Uhvajte se u Boga, on je milosrdan otac; on daje, on uzimlje, u njegovoj je vlasti sve; nek se vrši sveta volja njegova. A znate li, susjedo, kako izza crnih oblakah i težke lomljave i grmljavine blago sunašce i opet milo sija i ugodno sija i ugodno ogrieva, tako ide i izza nesreće i tuge prijatna radost i veselost.

Digitized by Google

ANTUN.

Nemojte se žalostiti, majko, on nas neće ostaviti, on je otac siroti. Pomoći ćemo mi tomu: ja ću vam dati svoje groše, pa ćete si kravu kupiti, i tako ćemo se iznova spomagati; mà već će nam biti Bog od pomoći.

ANKA.

I ja ću vam dati svoje groše, da jih imate u potrebi. O majko, nemožemo mi vam naplatiti muku, štono ste se je oko nas naužili; diete nemože odužiti se roditeljem svojim. Zato od nas majkice, primite, što vam dati premožemo. Nekate se žalostiti; trpite krivicu; znate, kako je učitelj rekao, da valja krivdu strpljivo podnositi, i tko je u nesreći nepokojan, da sám sebe ubija, kakono ptica ulovljena, kojoj je tim gore, čim jače po krletci prše.

BOGUMILA.

Bog vam platio, dušice moje. Sad ja tek vidim, kako sam sretna; Gospodin mi je bo veliko bogatstvo dao u djeci mojoj dobroj. — Antune! ja sam tebe htjela u školu odpremiti, al oj žalosti! sad nemogu; — to mi srce kida!

ANTUN.

Nebrinite se majko: u Gospodina imade blaga; on će mi pomoći! tà nereče li učitelj, da k r i e p o s t p r e m a ž e b o g a t s t v o. Srce dobro, savjest bogobojna i čista, razum bistar i poštenje je ono blago, što ga oteti nitko nemože. Neizjedajte se, poći ću ja sàm u sviet; Bog je pomogao Egjipatskomu Josipu, pa će i meni; a Anka će služiti. Srce mi bol steže, majkice preljubljena, kad se na razstanak smislim; nu što ćemo: sila kola tare, a nas ljuta ćera nevolja.

Digitized by Google

ANKA.

Ja ću u grad, pa ću tamo služiti, a novac ću vam davati, i svejednako ću vam pašiljati. Mogu ja već raditi, vi ste me bo k poslenosti priučili; neplačite majko; Bog će nam biti u pomoć.

IVAN i NASTA (u jedan glas).

Tajko i mi ćemo ti dati svoje novce, pomozi si njimi; neće niti nas dobri Bog ostaviti.

POŠTENOVIĆ (plače).

Oj dječice, nek vas car nebeski blagoslovi! To ste vi sve u školi naučili, zaista u školi! o kolika je to sreća, tko može u školu ići; to je srcu raj, a duši blagdan! kako ti se liepo srce djetinje tudjer oplemeni; djeco, Bog će blagosloviti i vas i učitelja vašega.

IVAN.

Tajko! prosim vas, dozvolite ni s Antunom poć; učit ću se kakovu zanatu, pa ću i vas pomagati.

NASTA.

I ja bih išla u službu, ali kako da vi sami ostanete? o Bože miljani, da je majka moja živa; — ter tako ću s vami ostati, od učitelja se našeg učiti i vam pomagat raditi; jer da tegnete čega Bog nedao, oboljeti; ili u koju drugu nevolju pasti, tko bi vas gledao i pomagao? — Ja ću samo vam služiti, tajko ljubljeni; nu ni ti Ivane, neka na nas zaboraviti.

ANDRIJA.

Majko! i ja ću ići: i ja sam rad što naučiti. Prosim vas spremite mi poputbinu, pa ćemo zajedno, a Gospodin će nas sprovesti.

Digitized by Google

SAVKA.

A meni je kod kuće ostati: otac je sav imetak potratio, pa sad materi treba pomoći; o Bože moj Bože! gore je po djecu u pijanice otca, nego li po osámljenu sirotčad.

MARA.

Djeco moja, liepe li ste se sreće dostali, kad vas je Bog prosvietlio. — Hodi, sinko, s Bogom; i uviek na Boga misli, a nit na nas nezaboravi. Moli se skrušeno Stvoritelju, da bi i otca tvoga pomilovao, te ga od zle navade odvratio; on se bo — o Gospodine, smiluj nam se — s Todorom po krčmah obija, ter je eto gotov, da nas stubokom upropasti,

ANKA.

Nasto i Savko, sestrice! težko li mi je svami se razstati, ali kad sam već tako naumila, poći ću s Bogom; nu prosim vas, prigledajte i obilazite milu majku moju, jer je sama kako prst, ili osámljen dub u pustoj dubravi; molim vas, budite joj od pomoći.

(Odlaze svi, samo Bogoboj ostaje).

BOGOBOJ.

Suze se čovjeku niz lice obaraju; plačeš od milinja, kada gledaš taj dar Božji: toliko sile duševne u nejake i proste dječice. Kolika li je sreća za čovjeka škola! Kako li se tamo duh, srce i misao prosvietli; jer kad ovakova djačića izporediš s kojim neukim dječakom, to nalaziš medju njima razliku, kakovu izmedju goluba i jastreba. Školska su djeca prometna i radina; a ovakova vucibatina samo se okolo klatari i prebija kao ničiji, ter će prije prosjačeć po kućah zaredjivati, nego li se koristna

Digitized by Google

posla latiti. Tko bi bio jedno desetak godinah samo i po mislio, da će si ovakovo diete poslujuć dvadeset i pet stotinjakah kroz godinu izraditi; komu bi bilo palo na um, da će si za gljive, jagode, lješnjake, trešnje, ljubičice nejač takova zaodjenuti, te si obrh toga još i novca prište; diti? — Pa kako su školska djeca iskrena i dobrosrdna - ubogoga prosjaka kako rado, kako istinski i rado pomažu. Njegda toga niti čuti u nas nije bilo; njekoč su se djeca samo okolo potipala, igrala, kamenjem nabacivala, po polju se s blagom klatila; tud se jedno od drugoga griešno govoriti, krasti i paklost činiti učilo, slovom: njegda su djeca rasla kao paprad, kao divljač u šumi, slabo znajući zâ Boga i sveti zakon, pa odtud ljudi često gorji od onih, sbog kojih je Bog sviet potopom zatamanio. — A sada ti duša klanja od naslade, kad vidiš prosvietljenu i naučnu dječicu, kako ljudem čast izkazuje, sirotu žali, otca i mater poštuje i pomaže, riečju kako žive i raste Bogu na slavu, a rodu i sebi na korist. — Daj ti o Bože, da naš narod spoznade dobro ovo, te da nežali truda, po kom će se s ostalim napredujućim svietom moći izporediti. O j š k o l o, š k o l o, t i t e m e l j u b u d u ć n o s t i n a š e!

Prizor šesti.

(P o š t e n o v i ć Ivana, M a r a Andriju, B o g u m i l a Antuna i Anku za ruku vodi; svakomu je svežanj o ledjih oprćen, i palica u ruci. S a v k a i N a s t a prate jih plačući; M u d r o g l a v š njimi ide, a B o g o b o j izza strane gleda; s daleka L j u b o s l a v s više djece skače).

ANTUN.

Majko ljubezna! vrnite se već kući, vrnite, mi ćemo već po lahko otići, Bog će nas sprovoditi.

Digitized by Google

ANKA.

Vratite se, i nekate se žalostiti; mi ćemo živjeti onako, kako ste nas vi učili. Vrnite se, imade i tamo još dobrih ljudih, koji će vas tješiti i uz vas biti; i mi ćemo vam pomagati, koliko nam bude moguće. Pozdravite još jedanput dobroga gospodina župnika, te zdravstvujte.

ANDRIJA.

Vrnite se svi, majko, i pazite na tajka: nedajte mu u krčmu; Bog vas milostivi pomilovao.

POŠTENOVIĆ.

Sine moj, i vi dječice! nek vas otac nebeski sprovodi; uzdaj se u Gospodina; zla se djela kloni, čistu dušu čuvaj: čista je duša u nevolji utjeha. Daj Bogu božje, a caru carevo, i čini ljudem ono, što si sám od ljudih želiš, i tako će Gospodin biti s tobom. Bog te sprovodio, i angjeo čuvar vodio.

MUDROGLAV.

Ne tako djeco! stanite u red; (staju u red). Vi ste djeca neizkusna, i polazite u široki sviet, kakono mlade ptičice iz gnjezda materina. Vi svieta još neznate; ja ću da vam kažem; čujte! Sviet si predstavite kano kakovo veliko selo, u kom imade raznih stranakah, plemenah, raznih naravih i običajah ljudskih. Tu imade ljudih poštenih, bogobojnih, pravednih, radinih i dobrih; al imade, i to s veće strane i lienčinah, nepravednikah, nepoštenjakah, bezbožnikah, lukavih varalicah, slovom — ljudih svjetskih. I znajte, da čovjeka poštena, bogobojna i radina nepravednici mrze i pod svaki način progone; jer soton pakleni imade svagdje pomoćnikah svojih, koji na pravednike napadaju i navaljuju, kakono jastrebi na nevine golubove,

Digitized by Google

ili vuci mrki na janjad nedužnu. Nu angjeo čuvar brani i hrani pravedna, ma Gospodin dosta putah i pustio biedu nanj; on ga sasvim tim neće ostaviti, ma i poslao nanj nevolju, kako na pravednoga Joba, na bogobojnoga Josipa Egjipatskoga. On će ga, kako je milostiv otac, požaliti, ter opet utješiti. Zato, djeco, imajte vazda Boga na pameti; sastajte se samo s poštenimi ljudmi; družite se s bogobojnimi, a čuvajte se lukavih podmukličinah, nevaljanacah i lienčinah; jer je „blažen muž, koji neide po savjetu nečestivih“. Najviše se klonite pijandurah, skitalicah, bitangah, noćnih lunjalah. Bježite od krčme kao od kuge i žive vatre; krstite se vina i rakije: pilo vam budi svježa voda, a jelo hljebac. Nedružite se s nepoštenimi osobami; one bo srce kuže i truju, te na blud vode. — Crkvu marljivo polazite, Bogu se molite, svakoga poštujte. Nestidite se ubogih, nu poštenih roditeljah svojih; niti vas budi sram reći, da ste Hrvati: budite si rodu na čast i diku, i branite ga! I tako će vas otac nebeski blagosloviti, i dati vam snagu, i pomoći vam u svakom poslu, u svakoj skrbi; a ljudi će vas štovati, ter ćete pomoći Božjom naći utočište i na nebu, i na zemlji. A sad na koljena popadajte, te si blagoslov od roditeljah izprosite, a onda u ime Gospodnje pustite se u sviet, da si sreću nadjete.

(Djeca se na koljena spuštaju, i roditelji jih blagoslivljaju; zatim si ljube roditelje, učitelja i ostale, govoreći):

S Bogom, s Bogom ostajte!

(Nazočni plaču, a djeca se spremaju, pjevajući):

Dižite se, djeco
Kô ptice na krila;
Sviet je bieli širok,
Svagdje j' zemlja mila.

Digitized by Google

Svud je jedno sunce,
Svuda ista sreća:
Svud promisô Božja,
Svud njegova volja,

Kuda godjer pošli,
Svuda Bog će s nami;
On će nas sprovodit
Kroz gore i šume.

Gdjegod se svrnemo,
Služimo mu vjerno;
Živit ćemo čestno,
I Bogu ugodno.

A vi braćo mila,
S Bogom ostanite!
Nek vas Gospod tješi,
I nas se sjetite!

(Još jedanput sve cjeluju, i odlaze.)

BOGOBOJ.

Stojte djeco! vi sami nećete ići; vi svieta nepoznate: ja ću vas povesti i zavesti u široki sviet, makar i na jednoj nozi. Pokazat ću vam put, i bit ću vam vodjom; žurno za mnom.

(Bogoboj napried, a djeca za njim.)

LJUBOSLAV.

A kamo vi, junaci?

ANTUN.

S Bogom, a dozovi se pameti: živi pošteno; idi u školu i slušaj roditelje.

Digitized by Google

LJUBOSLAV.

Nebudi te sa mnom briga; hajdte vi samo otrcanci nijedni; meni nije sila potucati se po svietu; proživjet ću ga ja uz svoje dukate. Meni će tajko kupiti imanje, pa sam goso, a dà — a vi ćete ostati gladna prosjačina, ma i u Beč prošli.

Čin treći.

(Sbiva se deset godinah kašnje.)

(Kuća Todorova.)

Prizor prvi.

(Todor u siromašnoj kući sjedi na klupi, u prostoj odjeći; u kući sve prazno i pusto; turoban je i zamišljen. Jelena na siromašku odjevena, bosa, stoji u kutu i plače.)

TODOR.

Istinu mi je kazivao župnik, a nit učitelj lagao nije; ali ja nevoljan nehotjah slušati: nestalo mi imetka; dukate i cvancige nečastivi odnio; kuća pusta i opraznjela, te sada neimam ni zalogaja kruha. Oj prijatelji moji, kamo ste se djeli? Dok je Todor bio bogat, hranio je i pojio bezposlice, pa je i prijateljah imao, a sada nije, tko da požali jadnoga Todora. Tako je daklem istina, da siromaka svak bježi, svak prezire; siromak mora svakog da se stidi. — Al je i to živa istina, da je Bog stari platac, i da dužan nikomu neostaje. O dukati moji, kako li mi izčeznuste; ja mišljah, da ćete me do vieka razblaži-

Digitized by Google

vati, a ono je sada bogati njekoč Todor gladan, otrpan i kao pseto bos. — O Bože, smiluj mi se!

JELENA.

Zaludu ti je molitva, kad si bogatstvo svoje proćerdao, ter i mene sirotu u zlo uvalio. — O da sam ja to znala, nebih bila nikad za tebe pošla, nebi ti mene ženom svojom zvao. Ja sam odhranjena kao sokô, uzrasla u bogatstvu i razkoši, a sada moram poput ciganke kruha okolo da prosjačim, pa to sve zbog tebe, bezbožniče jedan; veliki je stebe jad, mene nevoljnu zadesio. Todore! ja te ostavljam; ja neću više stobom da živim.

TODOR.

Ja ti dajem za pravo. Istina je, da sam bezbožnik: na Boga sam zaboravio, a nečastivomu sam živio; nu niti ti nisi bolja bila. — Jeleno! kad se čovjek pokvari, polak biede; ali kad žena grieši, i po zlu putu ide, onda sve u bezdno propada.

Prizor drugi.

(Bogumila čisto i ukusno odjevena, nosi lonac mlieka i bieli kruh, te daje Jeleni.)

BOGUMILA.

Susjedo, neodbijte dara Božjega: srknite malo sladkoga mlieka, i zagrizite kruha, vi ste bo podulje već bolni; prosim vas primite.

JELENA (s preziranjem).

Ja tebe nisam prosila; neka ti bude tvoje mlieko; ja neću, da se ti meni podrugivaš tudjer i podsmjehivaš (odvrne se od Bogumile).

Digitized by Google

BOGUMILA.

Susjedo, nekate se srditi, te primite milostivo; vidite, Gospodin je mene blagoslovio, i neka mu bude čast i hvala. Ja ću vam sve donašati, jer nam je Bog zato udielio, da i mi drugim dielimo; prosim vas, primite prijazno. Bog je milostiv, pa će i vam povratiti, kano što je i meni povratio; nežalostite se, već se uzdajte u Gospodina: on nas može utješiti.

TODOR.

Bog vam platio, susjedo; o vi ste blaga i poštena duša. Stid me je i u oči vam samo pogledati: težko sam ja vas uvriedio, i mnogo vam jada zadao, nu Gospodin je posramio oholost moju. Susjedo, prosim vas, oprostite mi velike griehe moje.

BOGUMILA.

Dragi Todore, niste vi mene uvriedili; ja na to više nemislim; Bog je tako dao i naredio, neka bude volja Gospodnja; on hoće, da strpljivo krivde podnosimo. O koliko putah mi Boga vriedjamo, i on je svejednako milostiv, te nam prašta; on će pomoći i vam, samo ga ostaviti nemojte. Neće se udaljiti ruka Božja od vas; sjetite se svetih riečih prorokovih: „Uslišit će te Gospod na dan pečali, — poslat će ti pomoć od svetoga, i dat će ti Gospod po srcu tvom“; zdravi bili; s Bogom. (Odlazi.)

JELENA (srdi se).

Pa nas i ta vještica izsmjehava! Todore! ja nemogu toga podnositi; ja ću otići, ja neću tuj da budem; proći ću u sviet, gdje me nitko nepozna; voljim služiti, nego da se rug od mene tvori.

Digitized by Google

TODOR.

O ti griešnice gadna i okorjela! te niti dobročinstva nećeš da priznaš! Ti preuzeta babetino; hvali Boga, što te ljudi ostavili u nevolji nisu. U biedi se oholiti, to je zaista nezahvalnost, to je zloba paklena. — O Bože moj milostivi; pravedan si o Gospodine, i pravi su sudi tvoji (uzimlje lonac i jede). Ovako bogati Todor siromaku nikada ni jednoga novčića nije udielio, a sad od tudje milosti živim! Na ti, Jeleno, posrči to, i popravi se. (Jelena gnjevno uzimlje i jede.)

Prizor treći.

(Poštenović i prijašnji.)

POŠTENOVIĆ.

Pomoz Bog, dragi susjede! neprezrijte Todore, što mi je Gospodin udielio: primite usrdno ovo. (Daje Todoru jedan kruh i grudu sira.)

TODOR (plače).

O brate moj, zar da se ti na mene nesrdiš? O brate Marko, da je tebi znati, kako je mene stid, što sam te uvriedio; ja sam te upropastio, a ti mi u nevolji mojoj pomažeš! Susjede, možeš li ti meni krivdu moju oprostiti? Ja sam te prezirao, a ti mi u nesreći u pomoć ideš. Težka li se je rana na srcu mom razvalila; ljuta li ga bol steže; na što li sam spao tužan; o Bože voljani, smiluj der se ti meni (na glas plače).

POŠTENOVIĆ.

Todore, netugujte, nežalostite se, već se uzdajte u Gospodina, i sjetite se pravednoga Joba: „Gospod je uzeo, neka bude sveta volja njegova“.

Digitized by Google

Prizor četvrti.

(Mudroglav i prijašnji.)

MUDROGLAV.

Todore, evo vam gospodin župnik šalje vagan pšenice, i pozdravio vas, i poručio vam je, da se nežalostite, već da iznova Božjom pomoći raditi uzmete; sladji je i crn krušac od svojih žuljevah, nego li sve gospodske oklizotine od tudje milosti.

TODOR.

Bog platio i vam i gospodinu župniku; nu mene je stid, kad vas vidim, a i pred gospodina župnika nesmijem da izadjem: tà koliko se obojica s mene jada naužiste!

MUDROGLAV.

Nekate se ništa stiditi: gospodin se župnik nesrdi, a nit ja se neosvrćem na ono, što je prošlo; samo vi, Todore, drugi život začmite: radite, molite se, a skrčmom se za vieke razkrstite, pa će vam Bog pomoći; u njega je dosta blaga; njemu se smili griešnik razkajani.

TODOR.

Pravo velite, gospodine učitelju; ali kako da započmem jadan, kad me do gole duše oglobiše: niti jedne glave stoke, niti novčića, niti grude zemljice, niti druge ikoje pomoći!

MUDROGLAV.

Latite se kakova zanata, kakova vam ljubo posla: naučite se koše plesti, to nije težko, a i metle praviti nije sramota, pa ćete uz to moći pošteno živjeti. Udružite se s dobrim kolarom, on će vas voditi i pokazivati vam,

Digitized by Google

i tako se možete još Božjom pomoći i zadovoljstva i sreće dostati.

TODOR.

Bog vas blagoslovio, gospodine učitelju; sada mi puče medj očima; tako ću zaista uraditi; ja se glada više neplašim. Brate kolaru! ja sam tebe ucvilio; nu prosim te i zaklinjem te, oprosti mi, primi me k sebi za pomoćnika: plest ću koše, trudit ću se, radit ću s tobom, služit ću te kano najvjerniji sluga. O samo Bog dao zdravlja, glad mi više nedodijà. Ženo netuguj: ti ćeš pruće rezati, a ja koše plesti, pa će nam Bog pomoći.

JELENA.

Pleti si sám, pleti, Bog dao nepleo za dugo! Nisam se ja za tebe udavala, da kotarice pletem; vrni mi imetak moj, što sam ti ga doniela!

TODOR.

Ti si se sama u suho groždje opremila; sama si se do torbe doćerala: pustim življenjem, valjajuć se u razkoši bezposleno, postigla si evo, što sad imaš; kakva sjetva, takva žetva.

Prizor peti.

(Leport pod kapom, — niti se nenakloni, i prijašnji.)

LEPORT.

Ej Todore, doba je, da ja s tobom jedanput već obračunam: gdje je dobit od novca moga; još si mi dužan devetdeset i sedam stotinjakah i četrdeset i osam novčićah. No kad ćeš me namiriti, — ej junače?

Digitized by Google

TODOR.

Leportiću! Bog će ti platiti, ja već neimam, čim da ti platim: vidiš, sav si mi imetak odnio, pa kako, da ti jošte dugujem!

LEPORT (gnjevno).

Tko? Zar ja? tvoj je imetak vrag odnio, a ne ja; nisam ja zlotvor; o dosta je moga u tebe propalo; ti si mene upropastio. S tebe ću se ja morati prosjačeć od vratah do vratah obijati, pa još smieš reći, da mi dužan nisi? Zar nepamtiš, kako si ti, Jelena i Ljuboslav — dà pili ste kô dûge, ali vam ga nedadoh više ni za liek.

TODOR.

Oj, opasao si ti mene u liko; stopio si ti mene; s tebe ja drhćem u dronjcih i odrpinah. S tebe je obubožilo čitavo selo; ti si popio krv moju, antikriste jedan; ti si pootimao moj i svih nas imetak, zlotvore; zmijo, štono ljude zavadja, gorja od one, koja je praroditelje u raju zavela i prevarila.

LEPORT.

A kako smieš tako lajati ti prosta smrdjevino, ti glupa lupačo! neznaš li ti, da sam ja gospodski arendator? — Nekazivah li ti: oj Todore, nepij toliko, škodit će ti zdravlju; Todore, neka tako, po zlu ćeš proći; — tako sam ti vazda govorio, i prosio sam te, da nepiješ, al ti si za to mario i nemario; ja sam tebi morao davati! O nije meni samo jedna tisućica s tebe propala: koliko li putah upisati zaboravih!

TODOR.

Zar ti da si zaboravio upisati, u crnu zemlju propao, koren ti se zatro, Bog dao! znam ja to tvoje vražje

Digitized by Google

pero, štono i deset putah isto piše. Oteo si ti meni imovinu, oteo kuću, poštenje, zdravlje i pamet; bogatstvo si ti moje k sebi prenio, a Jerko ti pomagao; pa sada mi i sina u kolo svoje povukoste; platit će vam to Bog; nećete izmaći pravdi vječnoj.

LEPORT.

Vidit ću; pokazat ću ja tebi pijanduro; amo s timi dronjci, pa se izdiri iz kuće; to je meni pošteni sud dosudio.

MUDROGLAV.

Žide, vraže pakleni; ti varalice, ti djavole, zar se nisi ni tim izdovoljio, što je s tebe cielo selo osiromašilo i opraznjelo? O ti bezbožni sotone! zar ti nije dosta, što si jadne kršćane do gole kosti oglobio, već još hoćeš i dušu da jim izguliš? mà naći ću ja tebi lieka!

LEPORT.

Ja s vami neimam posla; nu pokazat ću ja i vam; primit ćemo se mi popojaske, pa ću vas naučiti, kako se poštuje gospodski arendator.

POŠTENOVIĆ.

Odlazi! propao, čifute, gulikožo jedna, trag ti se zameo! (riva žida iz kuće). A ti, Todore hajd k meni: ja ti kuće svoje dati nežalim. Bog te je prosvietlio, prem ako malo već kasno, nu ipak ne prekasno, dok je čovjek živ; jer je samo poslje smrti kasno se kajati.

TODOR.

Zar da mi sbilja težki grieh oprostiš? O brate, neka na mene misliti: ja tvoje prijateljske ponude primiti niti mogu, niti smiem.

Digitized by Google

POŠTENOVIĆ.

Bilo ti, brate, od Boga oprošteno, kano što ti ja opraštam. Dodji, i budi mi brat; što je moje, to je tvoje, samo se poštuj, a na krčmu niti oka baciti nemoj; bježi od čifuta, kano od težke napasti; (idu).

JELENA.

Ti zar ideš, Todore, — a što ću ja?

POŠTENOVIĆ.

Kako si uradila, onako ti i jest; kako si krevet namjestila, tako ćeš i leći; što tko posijé, to će i požeti. Dao ti Bog ruke, pa radi: žito rodi, o muci grozdovi vise. Tko nije radio u mladosti, neka se uči u starosti. (Odlaze svi; Jelena za njimi plačuć).

Prizor šesti.

(Hrabrostoj, častnik vojni dolazi; stane na sredini; ogleda se).

HRABROSTOJ.

Valja da su ovdje; mà neutekoše; momci će jim moji već u trag ući. To je sramota, to je čudo nečuveno: tako maleno selce, pa sve sami razbojnici. Složne li družbe tudjer, ali mi neće izmaći: složni su i moji junaci!

Prizor sedmi.

(Vojnici vode povezane Ljuboslava, Jerka i Leporta, ter jih dovedu pred častnika).

HRABROSTOJ.

A jesmo li se vas dokopali zlotvori jedni? dugo se ja već za vami prebijam; držte ih samo živo, držte!

Digitized by Google

LEPORT.

Velikomožni — ekscellencija — gospodine oficiru; ja sam gospodski arendator; ja sam pošten čovjek; tko je mene zločinstvom obiedio? prosim vas, da me se okanite; ja ću bo poštenje svoje pravom tražiti.

HRABROSTOJ.

A ti pasji sine! ti si zločinstvom načelnik; má znam ja tebe: a tko je ono Bogatiću ukrao novce, konje, volove, krave, tko li župniku po noći odnio žito? — ej? sve je to na vidjelo izašlo. Jerko! i ti si nevin, zar ne? a tko ti je to drug?

JERKO.

Tà tko bi bio; evo ovdje Leport i Ljuboslav, a imadem drugdje i drugih.

HRABROSTOJ (k Ljuboslavu).

Tako sinčiću krasni! ti si još mlad crvić, pa si se već liepa zanata poprimio: savršena li zlotvora! A tko je ono prošle nedjelje Šafranića orobio? reci der mi ružice rumena?

LJUBOSLAV.

Tà eno ga u Leporta.

LEPORT.

Mà nije istina; priseći ću, da ga vidio nisam; osliepio, ako sam ga ikada vidio.

HRABROSTOJ.

No, no, samo nešeprtlji, čifute; to će već moja briga biti; to će se već iznaći. — A tko je ono drotara pod mostom zatuko?

Digitized by Google

LJUBOSLAV.

Toga ja nisam; — to je Jerko.

JERKO.

Zar ti nisi? — da tko mu je ono glavu razbio?

HRABROSTOJ.

Dosta je, dosta, sve se to već znade; samo jih vodite, pa pazite, da vam lopovi neuteku.

Prizor osmi.

(Jelena naglo doletila).

JELENA.

Oj sinčiću moj Ljuboslave, a tko to u tebe dira? — Oj liepa moja dva crna oka; sunce moje; razgovori moji!

HRABROSTOJ.

A kakova je to ženetina? zar da i ona u to kolo ide?

JELENA.

Ojme sinko, veselje moje, obrambo, pomoći moja, što su to vrazi na tebe spleli, — (k častniku): Smilujte se gospodine; moj je sin kao angjelak; razplakao bi se nad zaklanim piletom, a kamo li u čovjeka da dirne! Neučini ništa ptičici na žao; to je blago diete, nebogo, nevino kao jaganjčić; oj pustite ga, jer mi sada srce puče; razpadoh se od boli ljute! Ojme Ljuboslave, Ljuboslave! milošća moja; darak moj! (ljubi ga).

LJUBOSLAV (rine ju od sebe).

Odlazi; crna zemlja izpod tebe zevnula! ti nisi moja mati. O ti nesretna mati; ti ćeš odgovarat za mene na

Digitized by Google

strašnomu Božjemu sudu; oj ti si me dovela na bezčest, i na zločinstvo.

JELENA.

Ljuboslave, sinko! nuto, ja sam tebe ljubila kao goluba, ljubila kao dušu svoju. Pogibala sam za tobom, i nedadoh ni vjetriću na tebe duvnuti, pìtala sam te i hranila kao sokola.

HRABROSTOJ.

A odhranila jastreba!

LJUBOSLAV.

Naša ljubav bijaše za mene zlo: vi me od škole odbijaste, vi me na nauke nedadoste, vi me za tvrdoglavost i zlobu nepokaraste. Hodjah poput biesna, ljudem poštenje grabeć, s djecom se tudjom svadeć i glave jim razbijajuć. Ništa se nisam učio, sa svakim se tuko, učitelja izsmijavao, po krčmah se svami obijao, ružno govorio, krivdu, pakost činio; — a vi ste mene svejednako štitili, hvalili, bodrili, sve me dukati i bogatstvom zanašali. Odtud sam ja sad zločinac; — oj majko, majko nesretna! ti si moju nesreću zametnula, a Leport i Jerko do kraja ju izveli. — Pa je i rakija dopomogla; te mi tom vražjom juhom dušu omamiše, i u strašan ponor nevoljna strovališe. Ti si, majko, uzrok jadu momu; nosi se; neću više da te vidim!

JELENA.

Jao jadne! hude li sam sreće; čega li sam dočekala? Mili Bože! težke muke! težke muke sinka moga! Mili Bože, oprosti mu!

LJUBOSLAV.

Bog ti platio za mene.

Digitized by Google

HRABROSTOJ.

No junaci, vodite jih; stupaj! A čifutu treba imetak zaustaviti, da se proda, te kvar izplati. Najprije će se Bogumila i kolar namiriti; dat će jim se i desetgodišnja dobit. — A sad vežite poštenoga sudca, popilicu onu s prisjednici, viernimi drugovi; a niti Šarenića zaboraviti nemojte. — Napred! —

LEPORT (daje častniku novacah i miga nanj).

Velemožni gospodine, carski oficiru! Ja sam nevin; ja sam pošten čovjek; ja nisam zlotvor. Tkogod u krčmu dodje, ja ga dvorim. — A Šarenića već nije: propao je još ove zime pod led, ter se je utopio.

HRABROSTOJ.

Jer si ga ti onamo rinuo.

LEPORT.

Nipošto; jer ga niti vidio nisam.

HRABROSTOJ.

Tà ti ne, već tvoja rakija: opio si ga; ali nije šteta: neće bar trebati užeta. Samo da hoće sve pijandure propasti. Nu sada napred! (Odlaze).

Promjena.

Šuma.

Prizor deveti.

(Todor s kolarom pruće struže)

TODOR.

Sad ja tekar znadem, što će reći živjeti; o zašto toga nisam odprije znao? O kako se srce i duša ljudska veseli, kad se ruke poštenim poslom zabavljaju; kako je

Digitized by Google

zdrav duh, kako je zdravo tielo, kako je sladak onaj zalogaj kruha, što ga je čovjek rukama zaslužio. Kako veselo leže čovjek poslom umoren, pokojno počiva cielu noć; jutrom ustaje radostan poput ptice, te je zdrav kao kremen. O sada tek znadem, kako mi je ono njegda bilo: od težke bezposlice čamio bi po vas bogovetni dan; niti me je jesti mililo, nit sam imao počinka pravoga. Srce okorjelo i tvrdo kô živac kamen; uda i cielo tielo težko i oblomljeno, kô da su me vještice jašile, i to sve od ubojitoga napoja, što bi ga brez prestanka lokao. A sada, kako vèselo i kako brzo dan prolazi, poput rieke plahovite. Večerom Bogu se pomolim, ležem, i po noći počivam pokojno; zorom se dignem, k stvoritelju uzdahnem, ter se radujem, što sam živ. O da sam ja to prie znao, sreća moja! Nu ti vinušino, a i ti rakijo, vile vas odnjele, mjesta vam u mojoj kući više neima! A i ti nogo moja, neprekorakni više praga čifutskoga!

POŠTENOVIĆ.

Bog te čuo, o prijatelju dragi! (pokazuje mu pruće skladajuć). I tako, brate, jedan prut do drugoga; — i prekosutra će gotov koš biti, pa si već tri stotinjaka izradio; i tako će ti Bog s dana na dan u pomoć biti.

TODOR.

Brate! jedna me žalost mori; jedan me grieh peče, te kano crv živalj života mòga raztače. Brate, ja sam sina svoga ubio; ja sam kriv nesreći njegovoj. O da sam ja župnika i učitelja slušao, da sam ja u školu njega slao, to on nebi bio onamo dospio. Jao zlosrećnika! Težko li ću na Božjem sudu odgovarati!

Digitized by Google

Prizor deseti.

(Nasta uredno odjevena, leti, ter iz daleka radostna kliče).

NASTA.

Tajko, tajko, radujte se: eto Ivana, Andrije, Antuna i Anke; svi su gospodski obučeni; na liepoj karuci; zobni hate grabe, da jih je milota gledati. — Oj brže, tajko, žurite se; — eto jih, gdje već idu!

Prizor jedanaesti.

(Antun, Ivan, Andrija, Anka, po gospodski odjeveni dolaze; Bogoboj za njimi hrama. Ivan leti k otcu, ljubi ga u ruku i lice; ljubi Nastu.)

IVAN.

Tajko ljubezni! izza deset godinah nevidjelicah, sastadosmo se evo opet. O kako dugo nevidjeh miloga svoga otca; — tajko sladki, kako li se radujem.

POŠTENOVIĆ.

O diete moje, sine moj, Ivane dragi! (grle se, ljube i plaču).

Prizor dvanaesti.

(Bogumila, Mara, Savka i učitelj žure se; Bogumila Antuna i Anku, Mara i Savka Andriju grle i ljube).

ANTUN.

Majkice sladka! mi smo se vrnuli. A kako se radujem,, što vas zdravu vidim.

Digitized by Google

ANKA.

Majko moja preljubezna! Sve mi srce od radosti igra, što sam vas i opet ugledala. Minulo je deset godinah, što vas vidjela nisam. O kako bi bila k vam lećela, da mi je moguće bilo, nu Antun nebješe školah jošte izučio. O hvala Bogu, što ste još živi, te vas vidim; a odsele ni koraka od vas.

ANDRIJA.

Što mi radite, majkice sladka, kako ste mi ga proživjeli? — Čuo sam za nesreću otčevu; nu uzalud: kako je živio, onako je i prošao; — lahka mu bila zemljica crna!

MUDROGLAV.

Djeco i bratjo moja! ja sam danas uzdrhtao od radosti, jer je uslišao Gospodin glas molitve moje. Slava u visinah Bogu! O Gospodine, ja te hvalim, ja te blagosivljem; klanjam ti se, slavim te; blagodarim ti Gospodine caru nebeski; pomladio sam se, jer je obilno nadario one, koji se ga boje.

TODOR (plače i ruke lomi).

O Bože moj, Bože moj! samo meni radosti neima; i tomu sam sám kriv.

MUDROGLAV.

No, djeco, kažite nam, gdje ste bili, i što ste dobili?

ANTUN.

Udes naš, sreću našu imademo do Boga najviše vam, te roditeljem svojim zahvaliti. Vi ste nas prosvietlili; vi ste nam dobro srce, ljubav k poštenju usadili;

Digitized by Google

vi ste nas sretne učinili. Nu čujte sudbinu našu. Nas je dobri Bogoboj sproveo ća do Zagreba. Putem nas je učio i svjetovao kako djecu neizkusnu. U samom Zagrebu zavede nas u kasarnu, gdje smo čitavu nedjelju sproveli, a vojnici su nas hranili kruhom, i čim su mogli. Kad ćedan minuo, pohodi nas opet otac naš Bogoboj; mene sobom uzè, u veliku njeku kuću odvede, i tudjer me mladu gospodinu predade. U toj kući udario sam ja temelj sreći svojoj. Svoga sam gospodičića vjerno služio, odjeću mu čistio, ter uz to i u školu išao. On me je s marljivosti i vjernosti moje doskora obljubio, opravom, knjigami i novcem obskrbio, a najposlje za prijatelja svoga odabrao. I tako sam škole izučio, izpite položio, ter se u svoga bogatoga gospodina baruna Bogoslavića kao odvjetnik i upravljatelj imanja, hvala Bogu, liepe namjestio. — A Anku je isti dobročina Bogoboj odveo k sestri moga gospodara, te smo tako uviek zajedno bili. Ona se nauči u brzo šiti, vezti, i svak drugi ženski posao; pošteno se je vladala, vjerno služila, ter omili dobroj gospoji na toliko, da joj je sve ključe povjerila; pa ju je i sad samo težkim srcem odpustila, i tako bogato nadarila, da joj imetak do tri tisuće iznosi.

IVAN.

A mene je, tajko, pošteni Bogoboj odveo njekomu bogatu trgovcu; ja sam tamo služio i učio se, i trgovac me je doskora tako zamilio, da mi je sav posao u ruke predao. Radio sam, i prigledao mu sve, kao svoje, i zato mi je obećao kćerku svoju jedinicu za ženu; liepa je kakono vila iz gore, a dobra, kao dobar dan u godini. Ah, ja sam najsretniji čovjek pod suncem; a tu ste sreću vi osnovali, vi otče, ljubezni moj učitelju Mudroglav i hranitelj moj Bogoboj; Bog vam platio! — Te s toga!

Digitized by Google

tajko, nemojte se vi više s kotači natezati, već hajdete k meni; ja se vas neću stiditi, a niti moja žena: ona znade, da je moj otac prost seljan. —

POŠTENOVIĆ.

Ja, sine moj, hoću da umrem, gdje sam se rodio, pa ću raditi, dok onemognem; a ti ćeraj u ime Božje svoju trgovinu; samo pazi, da si duše neprodaš, da nikoga neprevariš, neoguliš; jer znaj, da kriv imetak, onako prolazi, kako si ga stekao. Kad te je Bog blagoslovio, ti ga slavi, i budi mu pokoran, a ljude poštuj, i ja više od tebe neželim.

IVAN (k učitelju)

Primite bar vi nješto od mene, ljubezni učitelju, evo (daje mu kesu, punu dukatah).

MUDROGLAV.

Ja neću ništa od tebe da primim, spravi to, pa podaj ubogim; ja imadem uz pomoć božju svakdanji svoj krušac, pa više netrebam; moje je blago čista duša.

IVAN.

Liepo je to sve; al uzmite, pa dajte na oltar; kupite crkvenu opravu; nu i meni učinite ljubav: dajte mi svoga sina; ja ću mu biti otcem; ja ću ga učiniti čestita.

MUDROGLAV.

Na tom ti hvala liepa; to ću ti drage volje učiniti, tim si mi bo baš srcu ugodio.

ANDRIJA.

Ja sam majko, zanat učio. Mene je dobri Bogoboj dao k njekomu krznaru. Taj me je bogati čovjek rado primio, i ja se za tri godine liepo izučio, ter već i svieta

Digitized by Google

dosta prešao: bio sam u Beču, Brlinu, Varšavi, Kievu, Petrogradu; vidio sam sviet; znadem, kako ljudi žive; pa sada imam prilično novacah, i posao svoj dobro razumiem, i tako sam naumio u kući otca svoga zanat ćerati. Nu prije hoću da se oženim, pa ako je vam i Bogumili s voljom, odabrao sam si Anku za buduću svoju suprugu.

BOGUMILA.

To je vaš posao; od mene vam je prosto, samo veselite se.

ANKA.

Mi smo si izdavna već rieč zadali, ter je i Antun na to privolio; mi smo samo vaš blagoslov izgledali.

BOGUMILA.

Bog vas dobri blagoslovio!

ANKA.

(cjeluje majku u ruku, tako i Andrija, ter se obrne k Mari). A hoćete li vi, majko, zadovoljni biti s nevjestom?

MARA.

Hoću, sinko, hoću, samo vam Bog pomogao!

ANDRIJA.

Sad valja dvie kuće sdružiti: u jednoj da podignem tvornicu. A vi, dvie majke, bit ćete si sestre, ter ćete gospodarstvom upravjati; mili pako naš otac, zaštitnik naš, naš angjeo čuvar. Bogoboj, stajat će kod nas; ter nek počiva od težkoga napora; nek boravi u miru danke starosti svoje, i budi nam naša utjeha, naša radost.

ANTUN.

Ja vam od svoje strane pridajem 500 stotinjakah, te jih metnite na kamate, koje će otac naš uživati, da

Digitized by Google

nestrada u starosti svojoj; a kad umre, neka se od toga utemelji zakladnina za siromašna učenika.

IVAN.

U to ime evo vam i od mene 500 stotinjakah.

BOGOBOJ.

Dječice moja! ja nisam tolike dobrote zavriedio; ja sam vas odpremio u sviet, neimajuć druge namjere, nego da si iz roda podignem sinove, koji će kadri biti i bez stranih, dosta putah i nezvanih učiteljah uvadjati si u liepu domovinu onaj gradjanski život, koji kod drugih od nas naprednih narodah vidimo. Budemo li stajali uviek samo kod staroga, ostat ćemo i sluge tudje u kući svojoj; budemo li pako jedan drugoga pomagali, jedan drugoga dizali, postat ćemo narod i velik, i svietu koristan. — Tako, djeco moja, nebudi vas sram porekla vašega, nebudi vas stid naroda vašega; pomažite si sami, pomažite i rod svoj. Ti Andrija primi u tvornicu svoju momke Hrvate, ter jih uči zanat, koji si sám izučio; ti Ivane, uzmi pod okrilje svoje Hrvate, ter jim pomozi do sreće, do koje je tebi Bog pomogao; a ti Antune radi o boljku naroda hrvatskoga, što više možeš. Pa ćete vidjeti, sinci moji, da će se i Hrvat, od naravi toli nadaren, razviti, da će i narod hrvatski uzbujati poput njive, kojuno natapa kišica topla, i rosica blaga. — a ja ću drage volje kod vas ostati; ali neću bezposlen da ležim, već ću vam, buduć da jednom nogom na polje nemogu, vrt prigledati. Kupit ću i pčele, pa ću pčelariti. To će mi biti zabava, pa ću podjedno seljanom našim pokazati, koliku korist te nedužne životinjice donose; jer, naši ljudi, za tu struku gospodarstva žalibože mnogo nemare, neznajući nevoljni da je vosak Bogu na hvalu, a med čovjeku na užitak, da je to dar Božji neocienivi.

Digitized by Google

Prizor trinaesti.

(Hrabrostoj i prijašnji.)

HRABROSTOJ.

Bog dao sreću, družbo izabrana! Čuo sam, da se tudjer svatba sprema; to mi je drago, ja sam bo vojnik, koji je rad poigrati; mi smo nebore vični veselo živjeti! ali kud je mladi i mlada?

BOGOBOJ (dovodi Andriju i Anku).

Evo jih!

HRABROSTOJ.

Živili! liepa sgloba, baš ko golub i golubica! A nebi li mene za djevera?

ANDRIJA.

A zašto ne; drage volje, tà to je nam na čast.

HRABROSTOJ (k Bogoboju.)

A ti si, starče, vojnik bio? pa si sada, kako vidim, debeli kum.

BOGOBOJ.

Jest, blagorodnosti vaša; ovo su djeca moja po srcu. — Ja sam ranjen starac: izgubio sam nogu za rod svoj: al eto i glave, ako uztreba; hvala Bogu, što me je udostojio i jednu nogu na žrtvenik domovine prinieti.

HRABROSTOJ.

Živio sine junački! Bog ti platio u vječnom životu! Nu još mi je jedan posao obaviti: onaj pasji Leport

Digitized by Google

oglobio je cielo selo; imetak mu se je prodao, i visoki je sud dosudio, da se šteta nevinim ljudem naplati; — a gdje je pošteni kolar?

POŠTENOVIĆ.

Evo me, blagorodnosti vaša.

HRABROSTOJ.

Viste dakle kolar? vidi vam se po očijuh, da ste pošten čovjek; evo vam pripada za vaš imetak 800 stotinjakah; primite to je vaše. A gdje je Bogumila?

BOGUMILA.

Ja sam blagorodnosti vaša.

HRABROSTOJ.

I vam je dosudio sud 600 stotinjakah. — Još je tudjer njekakov Todor, pijandura, koj i ako nije zavriedio milosti, jer mu je sin s Leportom odružen, ter jučer o b j e š e n bio, to mu ipak sud šalje 700 stotinjakah; — ala će ga potezati!

TODOR (plače).

O Bože, moj Bože! čega li sam dočekao! Sina mi objesili; žena mi svietom propala; imetka mi nestalo, pa svemu sám kriv: bijah sliep, na Boga zaboravih. Nu sada hoću da začnem pošten život: ja te brate kolaru više neostavih: s tobom ću raditi, i za griehe se kajati. Novacah netrebam, jer hoću sladak, rukama zaslužen kruh da jedem; — uzmite ga, gospodine učitelju, pa ga dajte crkvi; jer sam se sbilja uvjerio, da k r i e p o s t p r e m a ž e b o g a t s t v o.

Digitized by Google

MUDROGLAV.

To je zaista pravo kajanje; Bog vas je prosvietlio. Sretna čovjeka, koji se za života dozove, ter izza kratka trpljenja život vječni poluči.

HRABROSTOJ.

Sretni, sretni! svi ćete biti sretni! a oko svete Kate svatba! pa se hvataj u kolo!

Digitized by Google

Naklada Drag. Albrechta.

Sunčanica, ili duša uvěk obratjena k Bogu. Molitvenica i pěsmarica naměnjena učenikom i učenicam. 2. izdanje. Ċěna 40 nč.

Zaručnica Isusova, ili biser-vienac bogoljubnosti djevičanske — za ženski spol od Franje Šica. (Sa četiri nadoreza.) I. sv. stoji 1 st. 20 nč.

Na uspomenu tisuć-godišnjice sv. Cyrila i Methoda, slovjenskih apoštolah. Od Iv. Tkalčića. I. sv. 80 nč.

Sv. Alojzio zaštitnik i uzornik kršćanske mladeži (s povlasticom duh. stola zagrebačkoga) I. svez. stoji 20 nč. tvrdo vezan 35 nč.

Filotea ili Bogomila, Sv. Franje Saleskoga: t. j. naputak k pobožnomu životu u pet knjigah. Preveo jedan sveć. nadb. zagr. S dopušćenjem duh. glavarstva (s nadorezom.) I. sv. stoji 63 nč.; a tvrdo vezan 80 nč.

Hrvatska povjestnica od Iv. Tkalčića. II. izdanje. I sv. 1 st.

Propovjedi dra. Ivana Val. Jirsika, biskupa budjejovičkoga, za sve nedjelje i blagdane crkvenoga godišta i sedmero o Isusovoj muci. Pohrvatio Franjo Šic, sveć. nadb. zagr. Svez. I. II. i III. (ovaj se nalazi jošte pod tiskom); svaki svezak stoji putem predplate 1 st. 50 nč.

Věrouka katolička dra. Martina, biskupa paderbornskoga za gimnazije i više realke I. svez. 1 st. 50 nč.

Katolička dogmatika (kao gore) II. svez. 1 st. 70 novč.

Katolička moralka (kao gore) III. svez. 1 st.

Nauk o pčelarstvu sa mnogo litografiranih slikah od Fr. Horvata. I. sv. stoji 60 nč.

Pjesmarica ili sbirka rado pjevanih pjesamah. (Djetinje. Uzvišene. Davorije. Ljubovne. Napitnice) od Gj. Deželića. (Nalazi se pod tiskom.)

Mrtve duše. Roman od Nik. Gogolja; prev. Nik. Stokan.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

C. Hollnsteiner
k.k. Hof-Buchbinder
WIEN

Digitized by Google